

EL POU DE LA GALLINA

Núm. 368
elpou.cat | 4€ | octubre 2020

REVISTA MANRESANA
D'INFORMACIÓ I OPINIÓ

+
L'entrevista a
Ariadna Padró,
violinista

BOTIGUES AMB HISTÒRIA

CLÍNICA UNIVERSITÀRIA

Especialistes que treballen en equip per a la teva salut

UNITAT DE LA VEU

Tractament i reeducació de la veu parlada i cantada. Millora de la tècnica vocal.

Per a persones que fan un ús intensiu de la seva veu, sigui com a professional o com a amateur.

Equip multidisciplinari de logopedes, otorinolaringòleg i fisioterapeutes.

UNITAT DE SALUT I ESPORT

Assessorament per a la millora del rendiment esportiu i la pràctica saludable de l'esport.

Prevenió i tractament de lesions.

Equip multidisciplinari de fisioterapeutes, podòlegs, psicòleg i nutricionista.

UNITAT DE CIRURGIA PODOLÒGICA

Cirurgia de mínimament invasiva del peu. Tractament quirúrgic d'ungles encarnades, dits en martell, galindons, metatarsàlgies, esperó de calcani o neuroma de Morton.

Equip multidisciplinari de podòlegs i anestesista.

SERVEI DE FISIOTERÀPIA

SERVEI DE LOGOPÈDIA

SERVEI DE PODOLOGIA

SERVEI DE DIETÈTICA I NUTRICIÓ

SERVEI D'ATENCIÓ PSICOLÒGICA

SERVEI D'ASSESSORAMENT PSICOPEDAGÒGIC

SERVEI DE NEUOREHABILITACIÓ

GRUPS D'ACTIVITAT FÍSICA SALUDABLE

La CU+ torna a prestar activitat assistencial amb les mesures de prevenció reforçades per evitar el contagi de la covid-19.

DEMANEU CITA PRÈVIA.

Atenció privada o concertada amb mútues, associacions, institucions i entitats.

Av. Universitària, 8-10
08242 Manresa
clínicauniversitaria@umanresa.cat

www.clinicauniversitaria.cat

PER DEMANAR
HORA DE VISITA
TRUQUEU AL
93 875 73 10

Comerços de colors i vida

CLARET & GUBIANAS 2020

E

ntre les estampes quotidianes de la Manresa de fa vint, trenta o quaranta anys s'ha anat desdibuixant i esgrogueint la brillantor de les botigues tradicionals dels carrers del Born, de Sant Miquel, d'Urgell... Qualsevol circumstància lligada al manteniment del trànsit rodat i a la implantació de les illes de vianants i l'estacionament escadusser en zona blava sembla caduca o, per què negar-ho, una excusa per no afrontar la decadència d'establiments anacrònics o l'estocada mortal dels canvis de model comercial. En tot cas, els models que perviuen –els vials comercials on encara hi ha establiments que fan caixa venent al detall, per entendre'ns– estan lligats a un aparador per damunt dels aparadors. O sigui, un embolcall en què el patrimoni urbà i arquitectònic llueix i es complementa amb una oferta d'oci i restauració prou atractiva, encara que, en els centres de les urbs, els habitatges estiguin buits o hi predominin els hotels, les pensions o els pisos i apartaments llogats a través de Booking o Airbnb. Amb tot, Manresa no ha arribat, ni de bon tros, a aquest estadi i queda feina per fer per potenciar allò que és singular o únic, alhora que s'enderroquen, s'endrecen i s'espongen els espais que emergeixen entre les restes deteriorades d'allò que ni va lluir ni lluirà mai.

Qualsevol intervenció pública i privada ha de bascular sobre un objectiu: revitalitzar enmig d'un enfilall de racons necròtics. El cor del cor, si ha de tornar a bategar amb força, ha d'aprofitar el corrent sanguini d'aquells òrgans que encara viuen: edificis públics, institucions, equipaments, entitats i espais on, amablement, hi hagi concurrència espontània. Si s'eliminen indrets foscos, la formigonada no sempre és la millor opció. És polida, endreçada, però grisa, pàl·lida i moribunda igual que els esquelets dels edificis a punt d'ensorrar-se. I, sobretot, cal protegir el comerç tradicional, l'arrelat, i potenciar-li totes les virtuts sense deixar de facilitar la implantació de noves iniciatives i eliminar tota especulació urbanística possible en finques deteriorades de propietat irresponsable. El tipus de comerç que reatrem en aquest número només sobreviurà si s'adapta als nous temps –reduint estocs, tenint en compte la velocitat amb què circulen les mercaderies, tant si les fa circular Amazon com qualsevol botiguer al centre de Manresa–, si millora l'atenció al client o ofereix productes únics i singulars. Però tot esforç serà en va si l'establiment no queda embolcallat en una trama urbana agradable i neta, on vingui de gust passejar sense preocupar-se per aparcar, prendre alguna cosa, menjar o fer qualsevol gestió quotidiana. Té raó qui es queixa que paga un lloguer abusiu o ha d'afrontar massa costos fixos per apujar diàriament la persiana. Igual de cert que cal adoptar un model de negoci que garanteixi els ingressos suficients per viure'n i donar-li continuïtat. Els carrers, les places i els espais públics són una tela de tonalitats primàries, són els comerços qui han de pintar colors i donar vida.

Emili Martínez i Lluís Calderer ens han deixat

El dia 12 de setembre va morir Emili Martínez, escalador, militant polític i activista social, havia col·laborat amb els seus articles d'opinió a la revista. Jordi Sardans en fa una glossa en l'espai de l'Opinió del lector. Set dies més tard, ens va deixar Lluís Calderer. Mestre i intel·lectual de referència, va col·laborar amb el Pou des dels inicis; darrerament en la secció *Lull de la càmera* i des de l'any 2009 a *Fanal de cua*. El seu darrer article, *Acostar-se a la veritat*, el va publicar en la revista de setembre, en la seva secció habitual, on aquest mes Llorenç Capdevila glossa la seva figura, acompanyada de la il·lustració d'Erques Torres. L'any 2010 la revista va lliurar-li el premi Oleguer Bisbal al manresà més manresà.

El Consell de l'Advocacia premia Lluís Matamala

El dia 18 de setembre, a l'auditori Felip Pedrell de Tortosa, el Consell de l'Advocacia Catalana va lliurar el XIV premi Agustí Juandó Royo a l'advocat Lluís Matamala i Ribó, membre de la junta de l'Associació Cultural El Pou de la gallina, per la seva trajectòria en la defensa del català en el

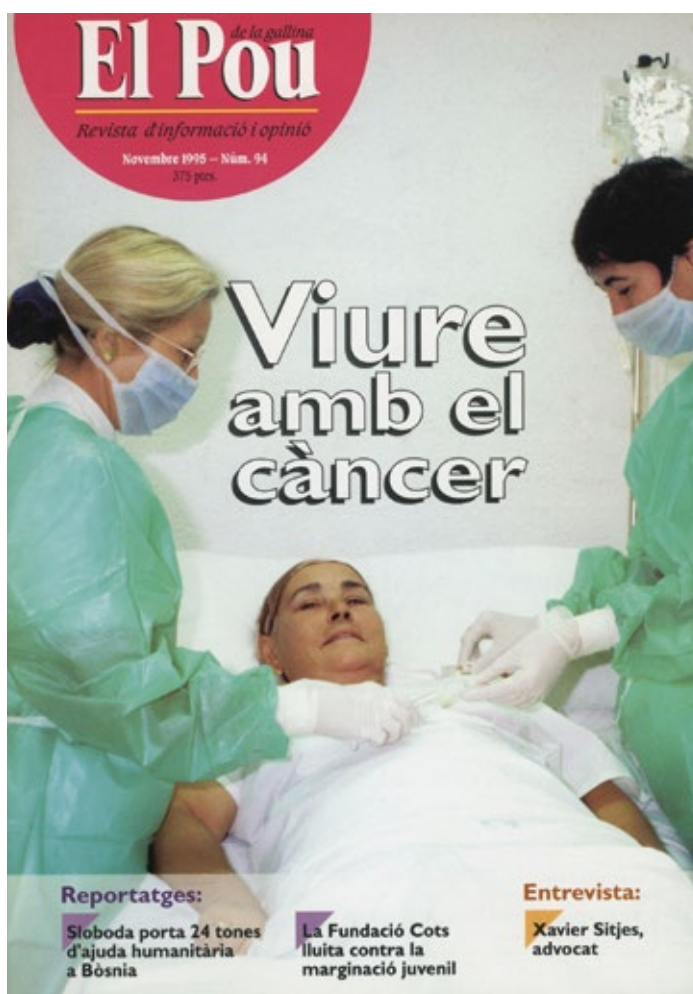
Emili Martínez i Lluís Calderer

món jurídic, en un acte que va comptar amb la presència, entre d'altres, de la consellera de Justícia, Ester Capella.

Josep Maria Mata, soci d'honor de la ICHN

El dia 23 de setembre, a la sala Coromines de l'Institut d'Estudis Catalans, la Institució Catalana d'Història Natural (ICHN) va nomenar soci d'honor Josep Maria Mata i Perelló, membre de la junta de l'Associació Cultural El Pou de la gallina, en reconeixement a la tasca realitzada en relació al coneixement i conservació del medi natural.

fa 25 anys

El càncer encara era tabú

El reportatge central de la revista del mes de novembre de 1995, *Viure amb el càncer*, elaborat per Joan Piqué i la Míriam Tirado, s'acostava a les famílies que el patien i descobria com es convivia amb una malaltia que sovint feia sentir propera l'amenaça de la mort. La revista parlava amb pacients i amb personal d'infermeria, metges i psicoterapeutes del llavors anomenat Hospital General, amb Maria Antònia Basora de Balaguer, presidenta de l'Associació contra el Càncer, i també amb famílies que havien sofert la mort d'un familiar proper a causa de la malaltia. El treball va obtenir el premi Tasis Torrent 1996 al millor reportatge publicat a la premsa comarcal.

Les dates de les festes locals provocaven polèmica

Malgrat les crítiques de la UBIC i la Cambra de Comerç, el dia 7 d'octubre, l'Ajuntament es refermava en el canvi de data de la Festa Major per al 1996, als dies 1 i 2 de setembre, a proposta del regidor Ramon Fontdevila. Paral·lelament, empresaris i sindicats demanaven que la Festa de la Llum es traslladés al dilluns previ, amb el desacord de la UBIC. El dia 10, es rodava al Born un espot publicitari per al grup Argentaria. Del 23 al 25 d'octubre, Manel Camp celebrava els 25 anys de creació musical amb un cicle de concerts de jazz a la Plana de l'Om. I el dia 28, sortien cap a Bòsnia les 24 tones d'aliments recollides pel col·lectiu Sloboda.

El Pou va lliurar els premis Oleguer Bisbal i va presentar el nou digital

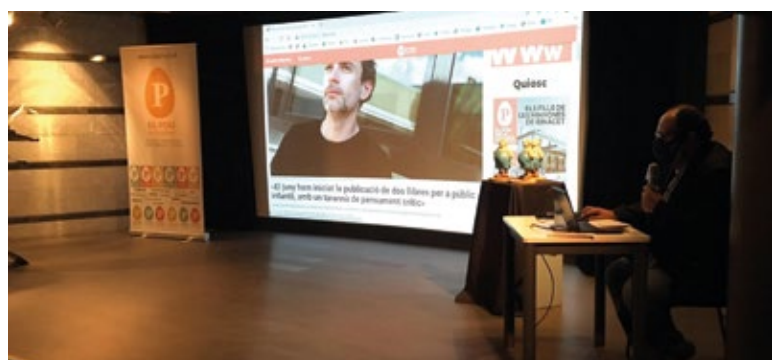
El dia 2 de setembre, **El Pou de la gallina** va lliurar, a l'auditori de la Plana de l'Om, en el marc de la celebració dels 33 anys de la revista manresana d'informació i opinió, els vint-i-cinquens Premis Oleguer Bisbal, escollits com sempre per votació popular entre els seus lectors. Els guardons d'aquest any, modelats per Aurora Pérez sobre el personatge creat pel dibuixant Manel Fontdevila, es van atorgar al Personal sanitari d'Althaia (Premi Oleguer Bisbal 2020 als "manresans més manresans"), al comediant Jordi Pesarrodona Capsada (Premi Oleguer Bisbal 2020 al manresà del Pou), i a l'influencer Jordi Wild (Premi Oleguer Bisbal 2020 al manresà d'actualitat).

Van lliurar els premis l'alcalde de Manresa, Marc Aloy, que va adreçar unes paraules al col·lectiu de la revista; la regidora de Cultura, Anna Crespo, i el president de l'associació editora de la revista, Jaume Puig. Els van recollir Jordi Pesarrodona, Jordi Wild i les infermeres manresanes Alba Lloys, infermera de quiròfan; Montserrat Soler, infermera del SEM, i Elisabet Tarrés, infermera d'UCI, en representació del personal sanitari d'Althaia.

Prèviament es va presentar la nova versió del digital *elpou.cat*, adaptada a la pantalla de qualsevol dispositiu. La renovació

Aspecte general de l'acte a l'auditori de la Plana de l'Om, que es va ajustar a les mesures sanitàries vigents

Carles Claret va presentar la versió renovada del digital elpou.cat

Els premiats d'enguany: les infermeres Alba Lloys, Montserrat Soler, i Elisabet Tarrés, en representació del personal sanitari d'Althaia, Jordi Pesarrodona i Jordi Wild (Foto: F. Rubí)

Ramon Fontdevila va comentar imatges de manresans vinculats a la població de Binacet

s'ha fet gràcies al centenar de mecenes que van participar en la campanya de micromecenatge engegada dos mesos abans.

En el mateix acte, Ramon Fontdevila, autor del reportatge central de la revista de setembre, dedicat als nombrosos manresans amb arrels a la població aragonesa de Binacet, va presentar el treball realitzat.

ENQUADERNACIONS
www.oliveras.biz

ENQUADERNACIÓ I RESTAURACIÓ DE LLIBRES

TAPA DURA - TAPA TOVA
RÚSTICA COSIDA - RÚSTICA FRESADA
GRAVATS - WIRE-O - FASCICLES

Tel. 93 877 20 33 - Mob. 654 300 989 - oliveras@oliveras.biz - c/ Marconi, 17 - Pol. Ind. Salelles II - 08253 Sant Salvador de Guardiola

Ara i sempre, el més important

✓ EL MILLOR QUADRE MÈDIC DEL TEU TERRITORI

Gaudeix dels professionals més destacats a la vora de casa.

✓ SERVEI DENTAL INCLÒS

Les millors clíniques d'Odontologia a la teva disposició

✓ ASSISTÈNCIA EN VIATGE A TOT EL MÓN

Sigués on siguis estaràs cobert.

✓ COBERTURES ADAPTADES ALS NOSTRES CLIENTS

Assegurança ajustada a les teves exigències i necessitats.

CONTRACTA ARA LA TEVA ASSEGURANÇA DE SALUT A MONTEPIO.CAT

CENTRE DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA MONTERRAT

SLC Manresa – SCC Bages · Passeig de Pere III, 68

Tel. 93 872 17 07 · manresa@cpnl.cat

www.facebook.com/SLCdeManresa

‘Quan parles fas màgia’

El programa Voluntariat per la llengua (VxL) de la Direcció General de Política Lingüística, que gestiona territorialment el Consorci per a la Normalització Lingüística i que té com a objectiu fer créixer el domini de l'ús oral del català, comença una nova temporada d'activitats amb la campanya de promoció «Quan parles fas màgia» i una nova imatge gràfica. La campanya vol incidir en la transformació personal que suposa per a aprenents i voluntaris practicar el català junts.

Les noves accions donen embranzida a un programa amb més de 17 anys d'existència i mereixedor de diversos reconeixements. La campanya inclou tres vídeos protagonitzats per voluntaris i aprenents reals del programa: un de situat en un ambient urbà, un altre en un ambient més rural i un tercer que se centra en el voluntariat en línia, que el 2020 ha crescut notablement amb els canvis d'hàbits provocats per la COVID-19. També inclou una exposició que va ser presentada públicament el divendres 2 d'octubre amb presència de la consellera de Cultura, Àngels Ponsa, i la directora general de Política Lingüística, Ester Franquesa. La campanya vol animar les persones perquè s'afegeixin al VxL, un pro-

grama d'enriquiment lingüístic, cultural i personal que no ha parat de créixer. Aquest any se superarà el llindar dels 150.000 voluntaris des de la creació el 2003. L'any 2019, i per primera vegada, es van superar les 11.000 parelles formades en un any (en concret, 11.425).

POSSIBLEMENT EL MILLOR INTERNET DEL MÓN

internet

fix

mòbil

televisió

futbol

www.fibracat.cat

1711

En la mort d'Emili Martínez

El passat 12 de setembre, Emili Martínez Ballester va morir en un accident de muntanya, a causa d'una pedra que li va caure a sobre mentre escalava als serrats de la Creueta, municipi de la Nou del Berguedà. La notícia ens va deixar consternats, però segurament, si li haguessin dit que podia triar la seva mort, aquesta hauria estat la manera que hauria escollit per acomiadar-se. De cop i sense patiments, en un dels llocs que més estimava i coneixia, perquè l'escalada i el muntanyisme l'apassionaven, des que als disset anys ja va ingressar com a soci del Centre Excursionista de la Comarca de Bages, que anys després va presidir. Fa dècades m'havia fet amic del seu pare, Emilià Martínez Espinosa, que havia estat l'últim alcalde republicà de Manresa per la CNT, el darrer mes abans de l'entrada dels feixistes a la ciutat. Tinc encara moltes cintes gravades, on m'explica els avatars de la seva vida i especialment de la Dictadura, on m'havia manifestat reiteradament que l'ambient en què els obligaven a viure aquells salvatges era irrespirable i diverses vegades havia pensat en el suïcidi. També em va dir que algun dia estaria bé que expliqués, i ara potser és el moment adequat, que si

no es va llevar la vida va ser perquè volia que els seus dos fills poguessin gaudir d'una vida millor. I la va encertar, perquè tots dos van saber plantar cara a una dictadura criminal.

Treballador de banca, va ser un dels primers afiliats a CCOO. L'Emili va militar al PSUC i va ser regidor del primer ajuntament democràtic quan l'advocat Francesc Padullés va ser escollit diputat al Parlament de Catalunya. Més endavant va militar a Iniciativa per Catalunya fins que se'n va cansar i aleshores va ser quan vam entrar en contacte directe, vam participar en accions conjuntes i vam col·laborar activament en col·lectius diversos. També es va comprometre a escriure en les columnes d'opinió d'aquesta revista i sempre va destacar pel seu entusiasta suport als més desafavorits de la societat, com a defensor de les pensions públiques o com a tresorer de l'Associació de Veïns del Barri Antic. L'Emili era lluitador i compromès en totes les causes socials en les quals podia col·laborar. Ens vam saludar per darrera vegada aquest juliol al Casino, en la presentació del llibre *Captius de l'altitud*, del seu íntim amic Ramon Majó. Estava casat amb la treballadora social Montserrat Margarit, a qui acompanyo en el sentiment. Descansa en pau, company.

Jordi Sardans

caçats a la xarxa

28 de setembre. (c)annalo @annaloorente

Saps q ha començat el curs quan Manresa torna a estar *plagada* de francesos.

Ja fa anys que la població universitària de la ciutat no parla únicament català o castellà. Estudis amb molt d'arrelament a la Fundació Universitària del Bages (FUB) com els de Fisioteràpia atreuen molt estudiants francesos i de molts altres punts de l'estat espanyol.

28 de setembre. Ferr, estudiant de Medicina de la UAB @ferrpoonsaa

Estic a l'autobús que va de Manresa a la UAB. Aquest any per Covid ens han reduït els horaris (que justament s'haurien d'ampliar per a evitar que es reuneixin tantes persones en un espai tancat sense ventilació) i què m'he trobat? M'he trobat amb més persones del compte (tots els seients plens i fins i tot gent com jo que va dreta). Em sembla una vergonya que companyies com Segalés s'aprofitin de la situació actual per treure'n un benefici econòmic a canvi de la salut de tots.

La connectivitat, amb transport públic, de Manresa amb la civilització continua sent un autèntic drama, especialment per als estudiants i persones amb pocs recursos i sense l'alternativa al vehicle privat. Trens amb trajectes lents, una autopista caríssima i l'escenari de la pandèmia esdevenen un enfilall de despropòsits intolerable.

EL POU DE LA GALLINA

Número 368 - Octubre 2020

De mes a mes 8

Favets...

Josep M. Oliva / Jordi Sardans 10

...i tremendos

Carles Claret 11

Cloudina Greenacre.

Un cor salvatge 12

Les botigues històriques donen caràcter al centre de la ciutat 14

Marc Esteve. Des de Dublín 28

Les Encantades 30

Sobre els rius i rieres a l'estiu (i la resta de l'any) 31

L'Entrevista a Ariadna Padró 32

Quadern obert 37

Tocats de Lletra, un festival que no s'atura 38

Exposició de la revista Faig Arts (1995) 41

Propostes 42

Companyia Anònima Manresana d'Electricitat (CAME) 43

Fanal de cua L. Capdevila 44

el Cul del Pou 45

La Seu s'omple de microteatre

5 de setembre. Durant tres dies, el Festival de Microteatre descobreix espais de la basílica de la Seu com la sagristia de Sant Agustí, la sala Gòtica o el baptisteri.

Els jocs tornen a les places

5 de setembre. La 18a Setmana de Jocs al Carrer del CAE omple de taules la plaça Major, la del Mercat i Sant Domènec. Amb menys espais que altres anys, a causa de la covid, però amb uns 1.650 participants.

La covid obliga a fer actes de petit format per l'11-S

10 de setembre. L'onzena Marxa de Torxes per la República, organitzada per la Comissió 11 de Setembre, es circumscriu a la plaça Major, amb els assistents asseguts, el manifest llegit per la historiadora Conxita Parcerisas i un parlament de la periodista Marta Roqueta. L'endemà, l'ANC convoca un acte al pati del Casino, amb parlaments del sindicat CSC, la PAHC i Bages pels Drets Civils.

43 entitats participen en l'ofrena institucional

11 de setembre. En l'acte institucional a la plaça de l'Onze de Setembre, 43 entitats fan ofrena floral, amb parlament d'Àngels Fusté, la participació de l'Orfeó Manresà i la colla Dintre el Bosc, i amb l'assistència d'ERC, JxM i Fem Manresa. No hi són presents el PSC i Ciutadans.

Moren Emili Martínez i Lluís Calderer

12 de setembre. Mentre feia escalada al serrat de la Creueta, de la Nou de Berguedà, mor l'exregidor i expresident del CECB Emili Martínez, a l'edat de 77 anys. El dia 19, mor als 76 anys el mestre i escriptor Lluís Calderer, premi Bages de Cultura 2010.

Comencen les Espurnes Barroques a la Seu

13 de setembre. El festival Espurnes Barroques comença el cicle de concerts a la Seu, amb la interpretació del Rèquiem de Victoria, a càrrec del Cor de Cambra Francesc Valls i dedicat al personal sanitari i a les víctimes de la covid.

Inici de curs marcat per la pandèmia

14 de setembre. Els centres educatius comencen el curs amb més alumnes de secundària (3.819) i menys d'infantil (2.245) i primària (5.237), amb l'obligatorietat d'usar mascaretes a partir de sis anys. Un total de 1.300 estudiants comencen també el curs a la FUB. A finals de setembre, nou classes (de dos instituts i quatre escoles) es mantenen confinades.

Les fires comercials acomiaden l'estiu

20 de setembre. La nova Fira de Setembre, organitzada per Fira Manresa i la UBIC, aplega artesans i empreses al

P

Redacció, administració, publicitat i subscripcions:
Associació cultural El Pou de la gallina

President: Jaume Puig

Vicepresident: Jordi Sardans

Secretària: Lourdes Muñoz

Tresorer: Francesc García

Vocals: Joan Badia, Joan Cals, Carles Claret, Ramon Fontdevila, Josep Maria Mata, Lluís Matamala, Josep R. Mora, Montse Rosell, Teresa Torra i Joan Vilamala.

Carrer Sobrerroca 26, 1r 1a
Apartat de Correus 1
08240 - Manresa
Telèfon: 93 872 50 18
www.elpou.cat
elpou@elpou.cat

**Membre de l'Associació
Catalana de la Premsa Comarcal
Premi Tasis Torrent 1991**

Coordinador: Jordi Sardans

Cap de redacció: Carles Claret

Redacció: Sílvia Berenguera, Jordi Estrada, Josep M. Oliva, Marc Prat, Ferran Sardans, Laura Serrat.

Disseny: Jana Fontdevila i Erques Torres

Maquetació: Jana Fontdevila

Portada: fotografia de Francesc Rubí de la botiga de regals El Caribú.

Fotografia: Jordi Alavedra, Francesc Rubí, Marc Prat.

Col·laboradors: Isaac Bosch, Maria Camp, Llorenç Capdevila, Jordi Casas, Ignasi Cebrian, Cercle Artístic de Manresa, Laura Estrada, Ramon Fontdevila, Eva Forn, El Galliner, Josep Girabal, Jaume Gubianas, Robert Martí, Josep M. Mata, Javi Oviedo, Maria Picassó, Quaderns de Taller, Erques Torres, Laura Vidal, Joan Vilamala, Marc Vilanova, Lluís Virós.

Administració:

Marc Prat

Expansió publicitària:

Publicitat Clarena
Urgell, 38. Tel. 93 872 43 86

Impressió:

INOM, SA. Era de l'Huguet, 7.
Tel. 93 878 41 20

Distribució:

Sobrerroca Centre SL.
Tel. 93 873 92 34

Dipòsit Legal:

B-13.528-1987

ISSN: 2253-6647

Amb la col·laboració de:

**Generalitat de Catalunya
Departament
de la Presidència**

Les col·laboracions que apareixen signades a la revista no representen, necessàriament, l'opinió d'El Pou de la gallina

segon tram del Passeig i coincideix amb la setena edició del Firastiu, que ocupa el tram següent, amb botigues que liquiden estocs.

El CEB homenatja mossèn Gasol

22 de setembre. El Centre d'Estudis del Bages presenta la *Miscel·lània d'estudis bagencs 113. Homenatge a Josep M. Gasol Almendros*, a la Seu, amb una conferència a càrrec de Josep Oliveras i Samitier, president de la Societat de Geografia de l'IEC. També s'hi presenta l'auca sobre el Dr. Gasol, obra de Joan Vilamala i Marc Martínez.

Pesarrodona és inhabilitat i multat

28 de setembre. Després de declarar el dia 21 al jutjat penal núm. 2 de Manresa, acusat de delictes greus de desobediència pels fets de l'1-O a l'escola Joncadella de Sant Joan de Vilatorrada, Jordi Pesarrodona és declarat culpable, amb pena de catorze mesos d'inhabilitació i multa de 2.100 euros.

La Plaça s'omple per rebutjar la inhabilitació del president Torra

28 de setembre. La plaça Major viu una concentració de protesta, convocada per Òmnium, l'ANC, els partits sobiranistes i diverses entitats per rebutjar la sentència del Tribunal Suprem inhabilitant el president Torra. Els representants dels grups municipals sobiranistes penjen al balcó la pancarta de suport als presos i exiliats.

Representants municipals penjen la pancarta (Ajuntament de Manresa)

Jordi Valls, director de Mercabarna

29 de setembre. Després de cloure l'etapa de director per a Amèrica Llatina Nord del grup Suez, l'excalcalde Jordi Valls és nomenat director general de Mercabarna.

Tomàs Cabot i Quico Sellés, premiats pels Periodistes

30 de setembre. La Demarcació Catalunya Central del Col·legi de Periodistes lliura a la Plana de l'Om el Premi Plata a Antonio Carmona, portaveu de Renfe a Catalunya, el Premi Plàtan a Damià Badia, responsable de premsa del Baxi Manresa, el Premi Periodista de l'Any a Quico Sallés i el Premi d'Honor a Josep Tomàs Cabot.

Òmnium preestrena 'La mort de Guillem'

30 de setembre. Amb la presència de Sergi Moreno, productor de la pel·lícula, la sala dels Carlins s'omple per acollir la preestrena del film *La mort de Guillem*, sobre l'assassinat del jove antifeixista valencià Guillem Agulló i Salvador, dirigida per Carlos Marqués-Marcet.

Retorna la pandèmia a les escoles

Tres són els principals centres que registren més afectació per la covid 19 a Manresa: l'institut Lacetània, l'escola la Salle i el col·legi Mare de Déu del Pilar. Però n'hi ha d'altres que també han hagut de prendre mesures, com per exemple, les escoles La Sèquia, Bages, Puigberenguer i Oms i de Prat, i els instituts de Cal Gravat, Lluís de Peguera i Pius Font i Quer, entre els 21 del Bages que tenen grups en aïllament, els quals pateixen una situació de confinament. L'impacte del coronavirus es deixa sentir a més de 5.000 centres educatius d'arreu del país, amb més de 1.000 aules tancades, més de 30.000 persones confinades, gairebé amb 3.000 positius detectats als alumnes i 350 docents. El 80% de les comarques catalanes està en una situació greu de possibles rebrotos. De moment ja es limiten les reunions a sis persones com a màxim, però cal fer cas de les mesures sanitàries, que han de passar per davant dels interessos econòmics puntuals.

UManresa es projecta a Europa

La Fundació Universitària del Bages (Campus Manresa de la UVic-UCC) ha engegat el projecte europeu *Communités for Sciences – Towards promoting an inclusive approach in science education (C4S)*, amb l'objectiu que l'educació científica sigui més inclusiva i s'acabi amb les diferències d'accés sobretot en les carreres universitàries. El projecte, que s'engloba dins del programa *Horitzó 2020*, té una dotació econòmica d'1,1 milions d'euros. Hi participen vuit països europeus i onze institucions, per intentar aquest canvi profund. Nois i joves fins als setze anys, amb les seves famílies, hi treballaran durant tres anys. Més concretament, les activitats s'adrecen a les ciutats de Manresa i Vic; Berlín, Brussel·les, Budapest, Lund, Milà, Sofia i Viena, amb les seves universitats, equipaments municipals i les entitats que actuen sense ànims de lucre, en uns moments en què s'està incomplint la igualtat d'oportunitats d'accés a l'educació, com denuncia reiteradament Nacions Unides.

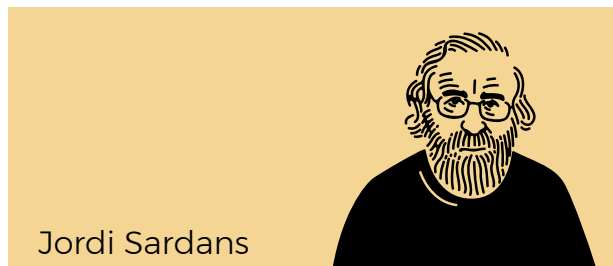

Josep M. Oliva

Posar-ho en quarantena

Fent endreça em surt el número 1 del diari *Ara* (28 de novembre del 2010). El fullejo i em crida l'atenció el titular extret de l'entrevista que li feien al metge i investigador Bonaventura Clotet i que deia textualment: "D'aquí deu anys tindrem una vacuna contra la sida". Quan escric això falten 55 dies perquè els deu anys es compleixin, i tant de bo m'equivoqués però dubto que la vacuna arribi en el termini que va predir. N'hi hauria hagut prou amb què hagués tingut la prudència de dir «podríem tenir» en lloc de «tindrem», per complir amb allò que ens recomanaria qualsevol col·lega seu, que és curar-se en salut, però el seu optimisme el va trair i malauradament va errar. Cito aquest exemple vist per casualitat, però repassant qualsevol hemeroteca amb una certa atenció en trobaríem un munt. Si fos professor de periodisme, seria un dels exercicis que posaria als meus estudiants de primer: revisar diaris i revistes de tres, cinc, deu anys enrere, i tractar de descobrir exemples semblants per tal d'esmlar el seu sentit crític i posar en qüestió algunes afirmacions en el mateix moment que algú les deixi anar. Perquè fos un treball que tingués un veritable interès, exclouria, lògicament, les declaracions dels polítics. Perquè no és el mateix errar en una predicció que mentir descaradament.

Relacionat amb això, vaig llegir un article de Xavi Ayén a *La Vanguardia* (21.6.2020) on parlava d'una iniciativa que em sembla digna de remarcar. Deia: «Els imagino una mica farts d'escrits sobre com la pandèmia canviarà el món. Gisela González, una estudiant de Periodisme, els està col·leccionant: retalla a la manera antiga, amb unes tisores vermelles, els diaris que compra o que li deixen, per confeccionar en el futur, amb totes les prediccions fallides, encara no sap si una tesi doctoral o una instal·lació artística». Si aquesta noia fos una d'aquells hipotètics alumnes meus, tindria ja una matrícula d'honor assegurada. La seva idea s'ho mereix, per molt que de feina per documentar-se en tindrà ben poca: els diaris van plens de declaracions d'*experts* (experts en el que sigui) fent uns pronòstics tan aventurats i amb una seguretat tan absoluta que fan esgarriar. Si els hagués de publicar jo, crearia un nou protocol anticovid i per pura higiene mental els posaria tots en quarantena. Segur que amb dos o tres anys de repòs n'hi hauria prou per desactivar-los.

Jordi Sardans

Què passa amb el Museu de Manresa?

Josep Serra Villalba, popularment conegut com a Pepe Serra és l'actual director del Museu Nacional d'Art de Catalunya, que fa pocs mesos va decidir que els quadres del pintor barceloní del Barroc Antoni Viladomat, que pertanyien al MNAC retornessin immediatament a Barcelona, ja que els tècnics consultats no veien gens clar que les columnes puguin aguantar el pes dels vidres i d'altres suports. D'altres experts han criticat amb contundència que des de la direcció del Museu no es tingui un plantejament museogràfic. És realment així? Després de tant temps, no hi ha un Pla Director definit i per tant, cap aposta real per al nou Museu del Barroc de la ciutat? Així, la futura museografia haurà de sortir a concurs i serà l'empresa escollida de les diverses que s'hi presenten la que haurà de definir-ne tot el contingut? Estem en uns moments històrics en què explicar ara el Barroc és una oportunitat per posar en qüestió temes força interessants. Se'ns diu que estem en un moment de crisi sociosanitària, però no és totalment cert, ja que alguns signes ens haurien de fer veure clar que estem davant d'una crisi sistèmica, com per exemple la recent caiguda del PIB fins al 25%; o un altre: l'edifici de la Pedrera de Barcelona tenia una mitjana de 4.000 visitants al dia i ara només el visiten 200 persones, a causa de la pandèmia. Per tant, és lícit preguntar-se com resoldrà la Fundació Catalunya-La Pedrera Món Sant Benet. Com resoldrà la situació dels hotels i restaurants? Haurà de fer una cessió d'ús a l'Ajuntament de Sant Fruitós? Una altra dada encara. Sor Lucía i els seus voluntaris estan alimentant diàriament entre un 10 i un 12% de la població manresana. Fins quan podran aguantar aquesta situació? Arquitectes i enginyers es defensen tot dient que ells estant treballant, però la situació real del moment és que qui mana no governa i qui governa no mana. De la mateixa manera que, durant les pestes bubòniques de l'Edat Mitjana, la buidor entre la població era molt gran, ara cal no deixar-se anar i actuar fins i tot a contracorrent, encara que no canviem res. Cal deixar el pensament únic dels que no pensen, però ens imposen que tot ha de tenir un preu i potser començar a entendre que la vida és un misteri que cal viure.

Carles Claret

Educar, un servei essencial

Més enllà de les capacitacions, els aprenentatges o tenir traça, hi ha professions molt vocacionals. La vocació atorga un plus que no apareix a la nòmina, com l'actitud. Aquesta darrera es pot anar erosionant per mil circumstàncies. La vocació, no. L'àmbit sanitari i/o assistencial sol recollir bona part dels plus de qui, d'alguna manera, neix per *donar-se als altres* i pot esdevenir un àngel per als que fan sort quan cauen a les seves mans. En ple confinament, vam aplaudir metges, infermeres, auxiliars, cuidadores, portalliteres i sanitaris per la professionalitat i, sobretot, per respondre sense reserves quan molta gent va entregar-los l'esperança o, directament, la vida. Eren i són, més que mai, treballadors essencials. Però, i els mestres, no ho són d'essencials? Ho són, sens dubte. L'educació, com hem vist en els últims mesos, esdevé l'única via de molta canalla per llaurar-se un futur en què puguin viure dignament trencant la sordidesa de famílies desestructurades i pobres. El repte de l'educador, allò que el fa essencial, ha de ser donar a l'alumne el mall per ensorrar el mur de la desigualtat, fer miques les estadístiques del fracàs escolar i pujar a l'ascensor social que dona sentit a la batalla contra la ignorància. No ha quedat prou clar que hi ha infants que sense la beca del menjador escolar perdien un àpat i, sense connexió i dispositius, es desconnectaven d'un futur millor?

Ja sé que la teoria és bonica i els recursos limitats, i –probablement– mal administrats. Que les conselleries de Salut i Educació han estat improvisant per arrencar el nou curs és palmari. Ara, arriba un moment que les postures d'alguns col·lectius i sindicats de mestres, francament, ratlla l'ètica i és reprovable. I més quan, que jo sàpiga, no hi ha ningú amb riscos de salut a qui, almenys en l'ensenyament públic, s'obligui a fer la feina a l'aula i a seguir, fil per randa, els pla educatiu. Puc arribar a entendre que, en moments d'incertesa, quan l'administració canvia els protocols diàriament, per part dels representants dels treballadors es puguin carregar les tintes. Generalitzar no és bo i ben segur que no tots els professionals de la sanitat van estar a l'alçada. De la mateixa manera, però, els anys de feina en una empresa pública em fan albirar que la majoria dels que –abanderant l'interès

general del col·lectiu– es queixaven que tot estava *molt mal muntat*, que les escoles no serien segures i que l'alumnat era una *bomba expansiva* de contagi deuen ser els mateixos que, durant el confinament, exigien cursos i eines per poder fer classes *online* i es posaven de cul quan se'ls convidava a buscar alternatives i posar imaginació per continuar –en la mesura del possible– la feina d'educar fins que no arribés la vacuna d'una pandèmia devastadora.

Però la vacuna contra la mediocritat no s'ha inventat, ni crec que s'inventi. I el gen de la vocació tampoc no s'injecta ni floreix per ciència infusa. Què hauria passat si els sanitaris s'haguessin plantat seriosament en plena pandèmia com havien amenaçat de fer certs mestres? Això no treu que, mentre se'ls aplaudia, no fessin les reivindicacions oportunes i deixessin palesa la insuficiència del sistema de salut. No és una història de bons i dolents, és una qüestió de posar en valor la funció social d'algunes professions, tot i la irresponsabilitat i la negligència de la ciutadania. *Les escoles són aparcaments de criatures*. I les residències? Què han de fer amb la canalla els pares i mares que treballen en feines essencials? No pas com a conductors d'ambulàncies, sinó en un supermercat o una benzinera. *No hi ha prou gel hidroalcohòlic*. I tu, portes sempre la mascareta i estàs segur que no contamines els alumnes? *Falten mestres*. I no falten sanitaris? Alguns van doblar torns quan la corba no s'aplanava i les UCI estaven saturades. La realitat és tossuda. En quinze dies, els departaments de Salut i Ensenyament van fer 35.000 PCR a les escoles i instituts catalans. Si, en les dues primeres setmanes de curs, la taxa de positivitat entre infants i joves era semblant a la del conjunt de la població o estava una mica per sota, en la segona quinzena de setembre havia caigut per sota del 5%. Conclusió: la decisió d'obrir les escoles no era una temeritat. L'escola és més segura que molts dels escenaris quotidians en què petits i adults ens saltem les mesures preventives. Al capdavall, i malgrat les deficiències, les portes de les escoles, si la situació no és crítica, han d'estar obertes i educar –amb un llibre, amb un somriure o per banda ampla– és essencial.

Gloudina Greenacre

Un cor salvatge

Podria ser un núvol viatger que travessa el cel. O l'embranzida d'una onada a punt de xocar contra les roques. Fins i tot una ràfega de vent que arrossega les fulles caduques d'un arbre. Podria ser tots aquests elements que es troben en la naturalesa perquè a l'hora de viure segueix el seu impuls interior, com si fos una cigonya que recorre els continents amb l'únic guiatge de l'instint. El seu nom és Gloudina Greenacre i no ha deixat mai que ningú escriuï per ella el seu destí. El desig de descobrir allò que és realment l'ha convidat a conèixer diferents paisatges, a conviure amb animals ferotges i a aprendre d'altres cultures. Després de viatjar pel món i viure en tres continents diferents, ha trobat un refugi a Catalunya, en concret en un poble del Bages, a Castellfollit del Boix. Un racó de món on vol que creixin els seus fills, el Noè i la Selva, que està de camí. Avui, mentre acaricia el seu ventre ple de vida, contempla les vistes de Montserrat des del parc de l'Agulla.

En aquest paratge idíl·lic, la Gloudina relata la història de la seva vida amb una veu dolça, vestida per un tímid accent anglès, que deixa entreveure que la terra on va créixer es troba lluny. El cel blau, les extenses planúries i els rugits dels lleons de la sabana de Sud-àfrica van marcar la seva infància. Vivia amb la família a Irene, un petit poble a pocs quilòmetres de la capital, Pretòria. Va néixer l'any 1984 i, en aquell temps, ja es respirava més llibertat al país. «Quan anava a l'escola, recordo que la raça ja no era cap frontera i jugàvem sempre junts». Durant aquella època, també visitava sovint els parcs nacionals i allà va ser on es va enamorar del cor salvatge dels lleons, els elefants, les girafes. Anys després la família va traslladar-se a Catalunya, però la petita Gloudina es va endur un trosset d'Àfrica. «A tot el continent existeix una mateixa aroma i música que m'han acompanyat per sempre més». L'aventura està a la seva sang i no va dubtar ni un segon a pujar a un avió que la duria a l'altra banda de l'Atlàntic amb només divuit anys. Va volar fins a l'Equador per ser voluntària en una fundació de rescat d'animals salvatges. Allà va tenir l'oportunitat de conviure al costat de cents de noves espècies, des d'ocelots, fins a mones aranya o tortugues mossegadores. En va sortir tant regenerada que va acabar establint-se en aquest país durant deu anys amb la idea d'ajudar els animals que havien viscut en captivitat i, en la mesura del possible, retornar-los a la vida salvatge. «A vegades ens en sortíem però, en altres ocasions, retornar l'essència salvatge a aquell animal era una utopia, pel maltractament que havia rebut o per les malalties que presentava». Finalment, després d'una dècada va decidir retornar a Catalunya, amb la sensació agredolça d'haver aportat el seu granet de sorra, però de saber que encara queda molt recorregut per fer.

Tot el que ha après sobre els animals i les comunitats indígenes amb què va conviure ho vol ensenyar als infants de Catalunya, a través del projecte Wild Me, una iniciativa que promou el joc lliure per als infants en espais naturals de proximitat. Fa quatre anys que dissenya programes de lleure perquè els infants juguin a l'aire lliure. Així ho va fer aquest estiu amb l'impuls d'un casal al bosc de Sant Iscle, i així ho pretén continuar de cara al futur amb la creació d'una extraescolar perquè els infants facin estades a la naturalesa de forma regular. El seu somni és que els seus fills, el Noè i, aviat, la Selva, i també la resta d'infants, creixin amb la sensació de llibertat que ella sentia quan corria per les grans extensions de la terra sud-africana.

HERBORISTERIA SAN MIGUEL

4

**Les botigues històriques
donen caràcter
al centre de la ciutat**

L'Herboristeria Sant Miquel, fundada l'any 1919, conserva la façana feta amb plaques de pedra i el nom comercial en relleu (Foto: F. Rubí)

Fa dos anys i mig parlàvem de les farmàcies centenàries que hi ha a Manresa i aquest mes fem un cop d'ull a una dotzena de botigues, la majoria també amb cent anys o més d'història, i la resta amb més mig segle d'existència. Totes tenen com a nexa comú el fet d'haver estat sempre regentades per una mateixa família i moltes conserven encara aspectes de l'època fundacional, en un moment de canvis profunds en el comerç tradicional, que afronta a la necessitat d'especialització i el repte d'aconseguir un difícil relleu generacional.

Jaume Puig

Jordi Sardans

(Fotografies: Francesc Rubí i Marc Prat)

Els comerços que apareixen en aquest reportatge són característics del centre històric de Manresa. Alguns fins i tot tenen protecció patrimonial i, per la seva singularitat, han estat considerats com a Bé de Protecció Urbanística en la categoria d'arquitectura comercial.

Comerços emblemàtics

El comerç ha estat una de les activitats més antigues de la humanitat i per això ja es troben intercanvis de productes en les primitives civilitzacions. En la Manresa medieval la major part d'intercanvis es produïen en els mercats de la plaça Gran i la Plana de l'Om. Quan la ciutat

va créixer i es va passar d'una societat agrària a una d'industrial, una gran part de la població va deixar de produir els aliments que necessitava i molts dels productes de primera necessitat es compraven al mercat i cada vegada més, en botigues. El comerç es va concentrar als carrers que connectaven les diferents places –com el de Sant Miquel, que connectava els dos mercats més grans, el de la Plaça i el de la Plana– o altres de més petits com el carrer de Vilanova, que connectava la Plana amb la plaça Calsina, on es feia el mercat de la llenya, l'únic on no calia pagar arbitris; el carrer Cap del Rec, que connectava el mercat de la Plaça amb el dels Planters al Carme, o el carrer del Carme, que anava de la plaça dels Planters a la plaça dels Infants, on es van fer les Mandongueres, el primer mercat cobert, construït a primers del segle XX per Ignasi Oms i Ponsa.

Un altre punt important per a l'activitat

comercial va ser el dels carrers que portaven de les places als principals portals de la ciutat: els carrers de Sobrerroca, Born, Nou, Piques, Carme, Urgell, Santa Llúcia o Sant Francesc. Aquests dos factors expliquen que als baixos de la majoria de les cases del centre històric s'obrisin botigues que venien productes de primera necessitat: queviures, pa, fruita, cansaladeries, carnisseries, gra cuit, bacallaneries, ultramarins i altres més especialitzades com ara farmàcies, rellotgeries, botigues de roba o sabateries. En aquests últims temps, el moviment comercial del centre s'ha modificat notablement, però el vell nucli comercial, amb un gran nombre de comerços emblemàtics –amb més de 75 anys d'història i regentats per a una mateixa família al llarg de diferents generacions– continua sent una àrea important de la vida comercial de Manresa.

Francesc Comas i Closas

Teixits Ferrer Mora (Sobrerroca, 6)

Fotos: F. Rubí

Carme Ferrer Mora,
amb el seu germà
Josep, davant la caixa
de la botiga

Josep Ferrer i Angelina Mora, que havien obert primer a les Escodines, dotze anys abans, van fundar l'any 1960 aquesta botiga de teixits, que planta cara a la crisi en ple barri vell, a tocar de la plaça Major. Les grans dimensions de l'espai, que a més té una altra planta subterrània amb arcades, ara utilitzada com a magatzem, permetien que hi hagués molts departaments i la filla dels fundadors, Carme Ferrer Mora, que regenta actualment l'establiment, ens explica que havien arribat a tenir fins a vuit dependents. Crida l'atenció el taulell on es cobrava el gènere als clients. Abans venien la roba a metres i es feien molts bates escolars, però «ara es ven més confecció», diu la Carme, perquè les modistes han anat desapareixent «i és més pràctic comprar un vestit fet». Quan li preguntem sobre el relleu generacional, la Carme ens diu que és incert, perquè els fills no sembla que s'hi vulguin pas dedicar, «però no se sap mai».

Relotgeria Lladó (Sobrerroca, 32)

Tenen llicència industrial des del 28 de desembre de 1929, a nom de l'avi, Josep M. Lladó Vives, segons l'actual gerent de l'establiment, Montserrat Lladó Pla, que hi treballa des de fa 43 anys. L'avi ja tenia taller al costat al passatge dels Amics, on vivia. Havia fet l'aprenentatge a Cal Jorba. El pare de la Montserrat i fill del Josep Maria, és Josep M. Lladó Vilanova, que està jubilat però s'entreté una mica al taller. Va néixer el 1933 al passatge dels Amics. Té 87 anys i durant 74 ha estat relacionat amb el negoci. «Als 13 anys, el meu pare em va començar a donar despertadors rovellats per arreglar i em va fer anar a col·legi al vespre, a la Renaixença». Des de fa tres generacions es dediquen a la reparació i venda de rellotges. La botiga actual la van inaugurar el 31 de juliol de 1944, en plenes enramades, quan Contribucions va passar al passatge dels Amics i els van traspasar el local. Pagaven lloguer a la família Jové de Barcelona i ara a una societat. L'aparador de la joieria mostra, des dels inicis, un conjunt de rellotges que marquen l'hora de diferents punts del món, encara que «és obsolet, perquè alguns països ja no existeixen», remarca la Montserrat. El 1981, Manuel Mestres ho va repintar, com també dos rellotges familiars més de 1941 i 1944. Ara ha baixat la feina, perquè el tema de la rellotgeria ha canviat molt: «S'ha passat de pagar impost de luxe al regal empaquetat de les patates xips». «Anem fent i esperem la jubilació», conclou la Montserrat.

Fotos: F. Rubí

Montserrat Lladó Pla regenta la rellotgeria fundada el 1944

Casa Sabaté (Carretera de Vic, 34)

Fotos: F. Rubí

L'actual propietari, Sebastià Piqué Sabaté, ens explica que sempre havia sentit a dir que la botiga –coneguda popularment com a cal Plats i Olles–, va començar al voltant de Sant Joan de 1921, i així ho demostren alguns papers familiars, com ara un inventari on es veu que el fundador va ser el seu avi matern, Sebastià Sabaté Pàmies, segons ha pogut documentar el seu fill Josep. «Lavi, la iaia, Francisca Guitart Solervicens, i una germana de l'avi treballaven a la fàbrica tèxtil Lluvià i un dissabte els van dir que no calia que tornessin perquè plegaven», assenyala Sebastià. Pocs mesos després del tancament de cal Lluvià, van obrir la botiga, tot i que la matrícula industrial de l'establiment és de 1923, segons consta a l'Arxiu Comarcal. Quan la filla es va casar amb Josep Piqué Vidal va començar la segona generació; Sebastià Piqué n'és la tercera i el seu fill Josep, la quarta. «Si l'any que ve celebrem els cent anys, col·locarem el rètol de Plats i Olles al cartell principal», ens diu. Per als veïns antics del barri eren cal Terrisser, però «sempre hem venut el mateix article, al mateix indret, evolucionant perquè la terrissa ha anat desapareixent». A la rebotiga hi havia l'habitatge amb el menjador, que avui és despatx, amb ceràmica valenciana que encara avui llueix extraordinàriament, amb un groc espectacular, que comercialitzava Mosaics Martí. El

Sebastià Piqué i el seu fill Josep, tercera i quarta generació del negoci, conegut com a cal Plats i Olles

pare del Sebastià va fer una important reforma durant la dècada dels setanta. «Abans ens arribaven cada dos mesos entre vuit i deu camions carregats de cassoles de Breda, però ara es ven també alumini i acer inoxidable». Ara no es venen grans coberteries ni vaixelles, «però sí vasos, copes de vi i coberts i plats normals», diu. «No hem entrat en el petit electrodomèstic, per no competir amb les grans superfícies, però ja tenim més de 12.000 referències. Des-

prés tenim la gent gran que exigeix que ens cuidem de la reparació i cercar els recanvis». També tenen força clientela comarcal. Amb la pandèmia van haver de tenir dos mesos la botiga tancada. Ara ja tenen l'horari normalitzat i han tingut nova clientela que s'han passat tants dies a casa que «se'ls han espatllat olles, paelles i altres articles que tenim aquí». Josep Piqué explica que durant el confinament «han augmentat molt les vendes *online*: fem venda assessorada».

Queviures Busquets (Carretera de Vic, 28)

La casa es va construir el 1884 i la botiga, coneguda popularment com a cal Bona Hora, es va obrir com a comestibles i herbolari. Els primers propietaris la van tenir fins al 1928 quan la van vendre a Muñoz, «un aficionat a jugar al Casino, que tancava a les sis de la tarda», recorda l'actual propietari i estanquer, de 85 anys, Joan Busquets Thomasa (el seu besavi era anglès i es deia Thomas). Quan els seus pares es van casar, l'avi els va pagar la botiga, el 1930, i hi van posar el nom de Queviures J. Busquets. El pare era Josep Busquets Cobinsà, provinent de Puig-reig i d'ofici pastisser i encarregat de la Granja

Joan Busquets i el seu fill Joan Josep estan al front la botiga de queviures i estanc

Costa –actual restaurant Las Vegas. La mare, Enriqueta Thomasa, provenia de la Cistelleria Thomasa del carrer Nou. L'any 1934 van deixar de ser herbolaris i torraven el cafè en un pati del carrer Nou i després en un carrer del darrere de l'actual botiga; «ara se n'encarrega el meu fill Joan Josep», ens explica el Joan, que està casat amb la filla del comissari Esteban, el primer de la Policia de la Manresa franquista. També venien col·leccions de segells i ara mantenen el tabac: des de fa quinze anys disposen d'una cava de purs, provinents de Cuba, República Dominicana i Hondures (climatitzada, per a clients grans i també jovent). «Destacaria els purs Cerdán, del germà de qui havia estat delegat del Manresa del Bàsquet», diu. Joan Busquets, que va ser campió d'Espanya d'atletisme i de Catalunya com a saltador de tanques, i com a veterà ha voltat pel món i l'any passat va quedar campió d'Espanya de martell, viu sobre la botiga on va néixer.

Fotos: M. Prat

Vins Tomasa (Sant Joan Baptista de la Salle, 20)

Joan Tomasa Garrosset regenta la botiga dels Esquilets fundada per Martí Tomasa Guixé durant la dècada del 1920. Era l'oncle del seu pare, Eduard Tomasa Iglesias, mort el passat 11 de juny. Segons l'actual propietari, els Tomasa procedeixen de la masia Boixeda de Castelltallat i el cognom inicial era Thomas (d'un soldat anglès que va intervenir en la Revolució francesa). Van començar venent vi, carbó, llenya, sabó... Però «el denominador comú ha estat el vi, que primer es venia a granel i es comprava als pagesos de la comarca», recorda el Joan. Acabada la guerra, «venien el vi a porrons o se'l bevien asseguts a taula, ja que feia de taverna». El pare vivia a Camps i després de la guerra va entrar dins del negoci a Manresa amb el seu oncle: «Era la mateixa època en què van començar Roqueta, Santaularia i els germans Puig, a final de la dècada dels 40 i començaments dels 50». El negoci va decaure, però Eduard Tomasa el va tornar a aixecar amb vins i licors, «i va fundar l'empresa Vins Tomasa, als anys 60». Quan es va prohibir la venda del licor a granel, es van haver de reciclar. Tot s'havia d'embotellar i el canvi va ser radical. Als anys setanta es va fer una reestructuració de la botiga i als noranta, per diferenciar-se de les grans superfícies, van optar per l'especialització. El 2001, el Joan va passar al capdavant del negoci i van entrar en el món dels *premiers*, «la compra de vins a l'avançada». Es van quedar només amb vins i licors i van deixar l'alimentació. Ara vetllen molt per la qualitat i la selecció, i el Joan va fer el 2008 un postgrau per treure's el títol de sommelier a la Universitat de Barcelona, «per donar credibilitat i empenta al negoci». Ens comenta que li agrada fer cupatges i reconeix que la clientela actual «és volàtil, però valora el tracte personal».

Joan Tomasa Garrosset és sommelier i regenta l'establiment fundat als anys vint del segle passat

Fotos: F. Rubí

Herboristeria Sant Miquel (Sant Miquel, 4)

Montserrat Zurita i la seva mare, Antònia Plans, són la quarta i tercera generació de l'herboristeria

Montserrat Zurita Plans, llicenciada en Farmàcia, ens explica que la botiga la va fundar, l'any 1919, la seva besàvia, Antònia Riu Travé, filla de Canalda i casada amb Joan Pujols. Ja tenien parada a la plaça Major des del 1910. La filla dels fundadors, Montserrat Pujols Riu, es va casar amb el botiguer del davant, Rafael Plans i van tenir una filla, Antònia Plans Pujols, que va regentar la botiga fins que l'ha traspassada a la Montserrat, que és la quarta generació. El seu fill Albert, que ara té divuit anys, té intenció de continuar el negoci i fa poc ha engegat el servei de venda *online*. La botiga manté el taulell i l'estructura de magatzem, amb cent vint calaixos construïts l'any 1950, amb totes les herbes remeieres, que abans tenien en paperines, saquets i coixines. La Montserrat comenta que anys enrere les herbes s'anaven a buscar, «ens les duïen els pagesos», però ara els les subministren les cases comercials. Constata que actualment es consumeixen molts més preparats, perquè «la gent no té gaire temps» i considera que «el tracte amb els clients, el coneixement i saber fer un assecatge correcte de les plantes és fonamental en aquest camp dels productes naturals». La botiga forma part dels Béns de Protecció Urbanística en la categoria d'arquitectura comercial.

Fotos: F. Rubí

La Casa del Bacallà (Sant Miquel, 8)

Fotos: F. Rubí

El congre penjat a l'entrada ens anuncia que es tracta d'un negoci de venda de pesca salada, tot i que l'Elisenda Sitjes Fontanet ens comenta que de congre se'n ven més aviat poc. De bacallà sí que en venen força, «no ens podem queixar», ens diu. Al llarg dels anys una de les coses que ha canviat més és la manera de tallar-lo. I entre d'altres productes, també han canviat els *cascos*, que abans eren de mil arengades i tenien molt èxit. L'establiment és regentat per la família Fontanet des de 1923, tot i que el 1918 ja hi havia uns parents: Baltasar Cornet i Maria Soler. Quan es va obrir, el dia que es treballava més era el diumenge, perquè era quan venien els pagesos a mercat, fins que ho van prohibir i «hi va haver molts aldarulls», ens explica l'Elisenda. Rere el taulell, una foto de l'any 1929 ens mostra la Serafina Bové i el Salvador Fontanet, fundadors del negoci, amb la Rosa Fontanet i el Josep Fontanet, avi de l'Elisenda i pare de la Montserrat, que el va succeir i ara ajuda la filla a la rebotiga. L'espai, que antigament era l'entrada al teatre dels Carlins, és reduït i estret, però ben aprofitat. I és que, com explica l'historiador Francesc Comas, les bacallaneries necessitaven poc espai i per això les posaven en les entrades d'algunes cases. Una de les curiositats que hi tenen és un cap de bacallà, obsequi d'un islandès.

Elisenda Sitjes amb la seva mare, Montserrat Fontanet, rere el taulell

Llibreria Roca (Sant Miquel, 19)

Fotos: F. Rubí

Maria Alba Serra Roca
regenta la llibreria des
del 1984

La majoria de llibreries de la ciutat es van crear a partir d'una impremta. Aquest és el cas de la llibreria Roca, fundada l'any 1824 per Pau Roca Pujol, rebesavi de M Alba Serra Roca, que la regenta actualment. Amb catorze anys, Pau Roca va començar l'ofici d'impressor a Berga, però el 1808 ja treballava al *Diari de Manresa*. El 1824 va crear una llibreria i impremta amb el seu nom davant de l'església de Sant Miquel i més tard va llogar l'actual establiment, amb la impremta a dalt. Roca va comprar la casa a la farmàcia Ribot, segons ens confirma la M. Alba, que puntualitza que «encara queda un dels mobles de la farmàcia, que conservem gràcies a mossèn Ballarín, tot i que és poc pràctic». Pau Roca va traspasar la llibreria al seu fill Lluís, el 1866, i el 1904 va passar a Josefa Fàbregas, vídua Roca, que la va traspasar el 1909 al seu fill Josep Roca Fàbregas, que va mantenir la llibreria i va editar molts llibres de la Manresa de primers del segle XX. Quan va morir, el 1918, va passar a Estanislau Roca Costa i després va continuar el negoci la seva germana M. Carme, el 1948. Els nebots van separar-ne la impremta i la Carme es va quedar a la botiga. Des del 1984 la regenta M. Alba Serra Roca, neboda de la Carme, «que sempre anava vestida de negre», i nés la cinquena generació. Ha estat especialitzada en temàtica religiosa, sobretot quan la portava la tia de la M. Alba, i encara avui podem trobar-hi figures de sants, estampes i altres publicacions religioses. Ara «hi ha de tot i també és papereria». La M. Alba afirma que «és la llibreria més antiga d'Espanya regentada per la mateixa família, però l'Ajuntament de Manresa mai no ens ha valorat. La Generalitat i la Cambra de Comerç, si». Forma part dels Béns de Protecció Urbanística en la categoria d'arquitectura comercial i és un establiment simètric a les dues façanes, la del carrer Sant Miquel i la de la placeta. Ressalta la fusteria que emmarca els aparadors, les portes i el rètol, i els elements de ferro forjat que hi ha a la part superior de la botiga, de primers del segle XX.

El Caribú (Born, 5)

Aquesta botiga de regals ocupa l'antic local dels calçats Cortès i va ser fundada l'any 1941 per Joan Morera, del Forn de Marganell, i Pepeta Bascompte, de cal Perdiu. Els van succeir Antoni Morera i Mercè Santamaria, i actualment la regenten els nets, Jordi i Pere Morera. El Pere ens explica que el negoci va començar amb plats i olles i terrissa, i va anar evolucionant cap a la decoració, «les llistes de noces també van ser molt importants». Ara es van adaptant a les noves necessitats: «Vam incorporar la ganiveteria quan va tancar la casa Morros i també temes de rellotges, heretats de la rellotgeria veïna. La idea és aguantar amb especialització i professionalitat», ens diu. Cal destacar el porxo amb sostre de vidre bisellat i el rètol d'un caribú –l'avi Joan pare era un enamorat del Canadà i de la fauna d'aquest país– fet sobre vidre corbat amb el nom de la botiga, situats a la cantonada d'estil noucentista (vegeu foto de portada de la revista), i pels elements ornamentals de forja. Com en moltes cases de l'entorn, té un gran soterrani amb dos pous i en època de pluges cal bombar-ne l'aigua. La botiga forma part dels Béns de Protecció Urbànica en la categoria d'arquitectura comercial.

Comestibles Comallonga (Urgell, 20)

Fotos: F. Rubí

Conxita Comallonga Font és en aquesta botiga de comestibles –una mostra de les antigues botigues de barri– des del 1978. Ara té 64 anys, és a punt de jubilar-se i no queda gens clar que l'establiment tingui continuïtat perquè no hi ha relleu generacional. Ens explica que la van obrir els seus oncles, Francesc Comallonga i la seva dona Neus, de Rajadell, l'any 1951, en el local que abans ocupava cal Cabanes, «per vendre queviures, oli, fideus, bacallà sec i remullat...». La venda s'ha mantingut força igual, però han canviat els envasats. «Abans tot es venia a granel». De mica en mica s'han anat especialitzant: el gra cuit, la botifarra de Calaf... Cal remarcar-ne els dos aparadors a l'entrada, els marbres i el rètol exterior, i la prestatgeria de fusta a l'interior, original dels anys vint, de l'antiga botiga de cal Cabanes. Hi ha també dues aixetes per vendre oli i als prestatges de la dreta hi ha calaixos per posar la pasta, de quan es venia a doll. La Conxita ens comenta una darrera anècdota: Pau Vallvé hi va interpretar la cançó *I jo pensant en quan vindràs*, en un vídeo enregistrat per Nais Manresa fa tres anys (el podeu trobar a YouTube).

Conxita Comallonga és a la botiga des del 1978

Magatzems Iglesias (Urgell, 26)

El nom actual és Iglesias Moda_DStil i ocupa els baixos de la casa que fa xamfrà amb la plaça Clavé, on ara té l'entrada l'establiment i on abans hi havia hagut la farmàcia Balaguer. Els magatzems van ser fundats l'any 1922 per Valentí Iglesias Guiteras, que fins llavors venia teixits per tota la comarca i estava casat amb Dolors Soler Soler. Als anys cinquanta, va agafar-ne el relleu Marià Cardona, casat amb la filla, Conxita Iglesias Soler, i que havia treballat com a responsable comercial de la merceria Morell. Després de diverses ampliacions, la botiga va arribar dins al carrer Sant Tomàs, on només hi tenen aparadors. Actualment en porta el timó Valentí Cardona Iglesias, que fa vint anys va donar-hi un tomb important; va informatitzar els estocs i en va millorar la gestió: «Hi entren 800 referències cada sis mesos», ens diu. El Valentí és llicenciat en Econòmiques i, després de treballar en consultories a Barcelona, va decidir entomar el negoci. DStil és un grup de compra, constituït per vuit establiments de tot Catalunya. «Això ens ha funcionat molt bé, anem buscant proveïdors més competitius i els anem canviant cada cinc o deu anys». El Valentí pensa que el futur passa per digitalitzar-se –estan preparant la venda *online*–, però mantenint la botiga física. Això dona una personalitat i una manera de fer, «saber seleccionar el producte, conèixer les necessitats dels clients, buscar la peça que els escau...». Ja fa anys que van apostar pel centre històric, tot i quedar fora dels circuits més comercials, «però potenciant la comunicació, la presència a les xarxes socials».

Valentí Cardona Iglesias va modernitzar el negoci a partir del 2000

Urmu (Urgell, 36)

Fotos: F. Rubí

Emma Sitjas Serra, al costat de l'antiga caixa de la botiga

Abans aquests magatzems de vestir tenien entrada pel carrer Urgell i la Muralla, i d'aquí ve el nom de l'establiment, però fa quatre anys l'espai es va partir i la família conserva la botiga que dona a Urgell, que es va reformar del tot, respectant el panot del terra i les columnes de ferro colat. Fundats per Joan Serra Llobet l'any 1940, en un local que havia acollit un magatzem de gra, el van succeir al front del negoci Josep Maria Sitjas i Maria Rosa Serra.

Originalment venien el gènere a peces. «Ara tot es confecció», ens comenten Emma Sitjas Serra i Joan Sitjas Serra, els nets del fundador, que regenten l'Urmu renovat. Amb moltes ganes de tirar endavant, la tercera generació potencia «els fabricants del país i l'atenció personalitzada». També ens diuen que estan creixent força en uniformes laborals i subministren diferents empreses, un segment de mercat que la botiga ja havia atès tradicionalment.

Comerç tradicional

Manresa ha estat històricament un centre comercial de la Catalunya interior, però, tot i la fortalesa del comerç, és molt difícil trobar botigues centenàries o més antigues a la ciutat. Arreu, el comerç és un dels sectors més dinàmics de l'economia i, constantment, està influït per la innovació i pels canvis de modes, de gustos i de costums. Així, topar-nos amb botigues molt antigues és una veritable raresa i és possible que al darrere hi hagi uns quants processos d'adaptació que les han mantingut després de cada gran canvi.

Parlant dels negocis en general, l'historiador britànic David S. Landes va expressar la teoria de les tres generacions: l'avi que aixeca l'empresa, el fill que la manté i el net que l'ha de tancar. Tanmateix, la mortalitat empresarial en els comerços probablement encara és més alta. Si ens fixem en els darrers 150 anys, es pot dir que a partir de 1870, amb la urbanització de la població, es va crear el comerç modern, en passar de l'autoconsum de moltes famílies a l'eclosió de les botigues de queviures i dels mercats. Des de la Guerra Civil i fins als anys setanta, el comerç es va adaptar d'una època de misèria a una de creixement, amb el protagonisme dels supermercats i de les botigues de béns duradors. Finalment, en els darrers 50 anys, hem viscut el triomf de la gran superfície generalista primer i de l'especialitzada i els centres comercials després. La resposta de moltes ciutats, com Manresa, ha estat la concentració de les botigues al centre urbà, sovint amb moltes franquícies. I ara, al segle XXI, s'està produint la revolució de la venda per internet.

En definitiva, el sector comercial és molt sensible als canvis i sovint sobreviu amb rendibilitats molt baixes. Com quedarà el comerç local després de la pandèmia?

Lluís Virós

Marc Esteve

Des de Dublín

«A Dublín faig el Liffey (www.liffey.cat), un diari amb notícies d'Irlanda en català»

Irlanda, el país que cau simpàtic a tothom. Jo, de fet, hi vaig arribar de carambola perquè volia anar a Alemanya, a Munic, però una de les moltes empreses on havia enviat el currículum em va dir que sense un bon nivell d'alemany seria difícil de trobar feina, i que a Irlanda cercaven gent que parlés llengües estrangeres. Per curiositat vaig anar al llavors encara força desconegut Google i després d'escriure «jobs ireland» em va aparèixer el Tigre Celta rugint de mala manera. Veient totes les vacants que hi havia, el setembre del 2002 vaig anar dues setmanes a Irlanda a fi de copsar l'ambient i vaig fer un munt d'entrevistes en agències de selecció, fins al punt que vaig decidir de tornar-hi després de passar deu dies a Catalunya arreglant la paperassa. Al cap de dues setmanes ja tenia feina de comptabilitat i era per al mercat francès, per la qual cosa, en la meua primera època a l'illa vaig millorar anglès i francès.

Amb tot, després d'un any i mig, vaig voler canviar d'aires i com que ja feia tres anys que parlava francès cada dia –a Catalunya havia treballat divuit mesos per al mercat francès–, vaig decidir d'anar a... França. Primer vaig anar a Dijon, però després de quatre setmanes vaig veure que allà seria difícil de trobar feina i em vaig donar una segona oportunitat anant a Estrasburg on, tot i un inici difícil, vaig trobar una feina de comptable en una empresa química. A Alsàcia hi vaig estar un any i mig, fins que després de viure tres anys a l'estranger –en dos països diferents– vaig sentir que era l'hora de tornar a casa. Tanmateix, a Catalunya em vaig trobar amb la realitat d'una zona desenvolupada del sud d'Europa, és a dir, que hi havia feina, però amb salaris baixos, horaris llargs i precarietat.

Així doncs, al cap de sis mesos –abril del 2006– vaig tornar a Irlanda i... aquí continuo. Irlanda és un país molt anglosaxó, però amb les seves particularitats; en aquest sentit, hi ha una cultura molt *business friendly*, que fa que moltes multinacionals hi tinguin la seu europea. Però, per contra, són una mica destralers i fins no fa gaire l'administració pública semblava que vivia en una altra època. És una terra d'opor-

Marc Esteve va viure a Manresa del 1984 al 1993 i ara viu a Dublín, on treballa de comptable

tunitats, on es valora la cultura de l'esforç a l'hora de formar-se; a més, tenint en compte que la Gran Fam de mitjan segle XIX va reduir la població a la meitat –de fet, avui encara no s'ha recuperat–, també valoren molt els estrangers amb formació qualificada, que omplen els forats quan no hi ha prou irlandesos, sigui per manca d'idiomes o de coneixements tècnics. En el meu cas, treballa de comptable al sector públic; això sí, després d'haver-me arrossegat per biblioteques i aules d'examen, perquè aquest camp està molt regulat i el meu títol de Ciències Empresarials era paper mullat.

Pel que fa a la gestió del país, la crisi del coronavirus ha demostrat la importància que el poder de decisió sigui a prop dels problemes. Si ho comparo amb altres països, a Irlanda hi he vist un govern que ha actuat força bé. Han pres decisions difícils, com tancar l'economia, però alhora creant un subsidi pandèmic de 350 euros setmanals, que els que van perdre la feina van començar a cobrar només una setmana després. A més, el sentit de la responsabilitat i comunitat dels irlandesos –res a veure amb el sud d'Europa– ha fet que l'impacte no hagi estat tan fort.

Ah, i també hi faig el *Liffey* (www.liffey.cat), un diari amb notícies d'Irlanda en català.

T'ESTIMES?

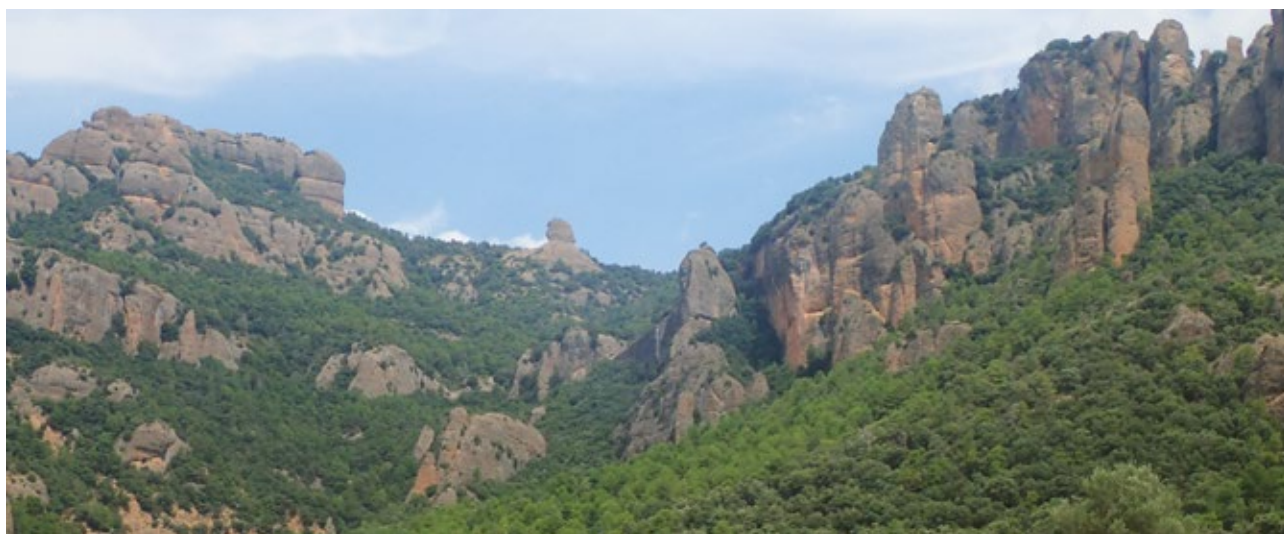
**MÉS DE LA MEITAT DELS
RESIDUS QUE VAN A
PARAR A L'ABOCADOR DE
BUFALVENT ES PODRIEN
HAVER RECICLAT**

CONSORCI DEL BAGES
PER A LA GESTIÓ DE RESIDUS

Les Encantades

Josep M. Mata-Perelló / Josep Girabal Guitart
(Geoparc Mundial UNESCO de la Catalunya Central)

E

stan situades a la comarca del Solsonès, prop de l'extrem occidental, a tocar de l'Alt Urgell, a ponent de Cambrils, dintre del terme municipal d'Odèn, un dels municipis que formaran part del futur Parc Geològic i Miner del Solsonès–Alt Urgell.

Concretament, aquest indret es situa molt prop de la Móra Comdal i del Sàlzer, entitats del municipi acabat d'esmentar. Les Encantades són molt prop del contacte entre dues de les tres unitats geològiques que constitueixen el nostre país: la Depressió Geològica de l'Ebre (o Conca Geològica de l'Ebre) i el Sistema Pirinenc. De fet, sobre el mateix contacte estructural, fossilitzant-lo, ocultant-lo. Efectivament, per una banda se situen per sobre de l'extrem més meridional i occidental alhora del Mantell del Cadí–Port de Compte. Per sota de les Encantades apareixen clapes de les calcàries d'aquest mantell pirinenc. Per altra banda, les Encantades també se situen sobre l'extrem septentrional de l'Anticlinal d'Oliana, part integrant de la Depressió Geològica de l'Ebre, constituint la denominada Zona de l'Avant–País Plegat, amb materials de la depressió replegats per l'empenta pirinenca.

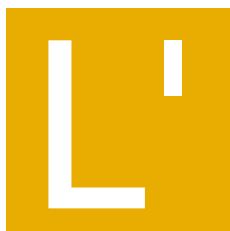
Són relleus de materials detrítics, constituïts per conglomerats que pertanyen a l'Oligocè. Són post-tectònics, originats a les acaballes de la Fase Pirinenca del Plegament Alpí. Tot i així, aquests materials es troben lleugerament afectats per les darreres convulsions pirinenques, que en-

cara segueixen en aquests moments, de forma imperceptible per a nosaltres. De fet, aquests nivells de conglomerats són similars als nivells més alts dels indrets que vam denominar Altiplans Septentrionals de la Depressió Geològica de l'Ebre (Collegats, Queralt o els Mallos de Riglos, Roca del Corb i Serra de Sant Honorat), similars als Altiplans Meridionals de l'esmentada depressió (Gallifa, Sant Llorenç de Munt–Serra de l'Obac, Montserrat o el Montsant). Sobre aquests materials, que tenen una edat d'uns 33 a 25 milions d'anys, en actuar l'erosió ha ocasionat la formació d'un relleu espectacular, amb nombroses agulles i escarpats molt profunds, ben visibles des de la Móra Comdal o des del Sàlzer. De fet, és al llarg de bona part de la vall on es troba l'antic poblet de la Móra, del tot deshabitat.

Nom del paratge: Les Encantades. **Situació geogràfica:** Terme municipal d'Odèn, prop de la Móra Comdal i del Sàlzer, a l'extrem més occidental del terme municipal d'Odèn (Solsonès). **Situació geològica:** Es localitzen sobre el mateix contacte entre el Sistema Pirinenc, situat al Nord i la Depressió Geològica de l'Ebre (o Conca Geològica de l'Ebre) situada al Sud. De fet, aquesta formació eminentment detrítica, fossilitza el contacte entre les dues unitats geològiques. **Importància geològica:** És un indret d'una gran importància geològica, per motius estructurals i geomorfològics. **Materials geològics:** En aquest indret hi ha una clara diferència entre els materials que apareixen al paratge de les Encantades i els materials que cobreixen. Els materials del nostre paratge són conglomerats postorogènics de l'Oligocè, que apareixen en una situació subhoritzontal i tenen entre 33 i 25 anys d'antiguitat; mentre que els nivells pirinencs que hi ha sota, en tenen entre 48 i 33. **Curiositats:** Sovint s'ha batejat aquest indret amb noms geogràfics que no tenen res a veure amb la realitat geogràfica ni amb el nom amb el qual el coneixen els habitants dels indrets propers.

Sobre els rius i rieres a l'estiu (i la resta de l'any)

Ignasi Cebrian

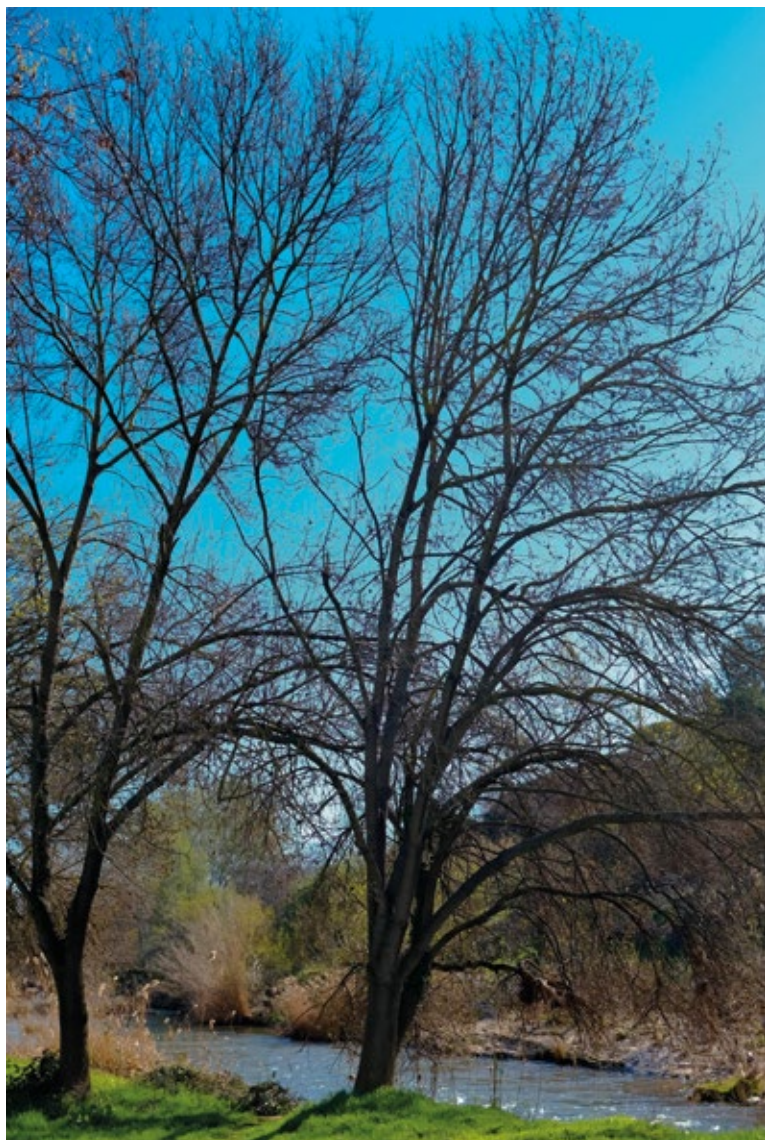
aigua cau en forma de neu, gel o d'aigua i llisca per les superfícies amb més pendent. Flocs, calamarsa i gotes cauen disperses i es reuneixen amb d'altres a les torrenteres, als rierols i als rius.

S'aventuren a viatges no imaginables, per la superfície o amagades entre els intersticis de la sorra; altres discorren per indústries, explotacions agrícoles i ciutats i, barrejades amb d'altres substàncies, tòxiques, o no, per als éssers vius i, per tant, per a l'home, alteren els ecosistemes fluvials i marins.

Un curs d'aigua: un riu, un torrent, una riera, un rierol deixa de ser-ne si no porta aigua. Si porta altres substàncies, deixa de ser riu per esdevenir claveguera a cel obert. Els nostres són un clar reflex del poc respecte que tenim a la naturalesa. Estètica i ètica sempre van lligades. Els rius deixen de ser rius la major part de l'any, però a l'estiu, el problema creix, perquè plou menys.

La majoria de cursos fluvials del Bages han *viscut* i mort al costat de les poblacions humanes des de temps pretèrits. Han estat sotmesos a multitud d'usos, buidats, contaminats, maltractats... I, malgrat tot, continuem anomenant-los rius. Riu: «Corrent natural d'aigua més o menys continuu, de cabal que pot ser més o menys variable, que drena una conca vessant d'una extensió almenys de dimensions comarcals». Molts, però, no en són gaire, de naturals. Han estat totalment antropitzats, en alguns trams han deixat d'existir, no hi ha corrent natural d'aigua. Altres no drenen només una conca. Ves a saber on va a parar l'aigua que se n'extreu. I pel que fa les dimensions, si ens atenem a la seva continuïtat, no arriben gairebé a superar les dimensions d'una comarca.

La gestió de les aigües a Catalunya massa sovint sembla que no hagi millorat amb el temps. Continuem tenint paisatges fluvials desendrecats per una gestió pobre i permissiva, i per la picaresca de propietaris que fan extraccions d'aigua en llocs on n'hi ha poca. Ja ho deia, fa temps, el cantautor Joan Manuel Serrat: «Pare, digueu-me què li

El riu Cardener a prop del pont del Congost

han fet al riu que ja no canta./Rellisca com un barb mort sota un pam d'escuma blanca/ Pare, el riu ja no és el riu./ Pare, el riu ja no és el riu...». Una cançó del 1973. Han passat els anys i seguim gairebé igual en molts aspectes.

**«Hi ha planter de sobres
a casa nostra per crear una
orquestra de la regió central
que es pugui fer un lloc al
panorama musical català»**

ARIADNA PADRÓ DE LA FUENTE

Jordi Sardans
Fotos: Marc Prat

Violinista de professió i docent especialitzada en l'ensenyament del violí, va obtenir la màxima qualificació al Conservatori Municipal de Música de Barcelona, avui ESMUC. Ha tocat en algunes de les principals orquestres del país, des de l'Orquestra del Gran Teatre del Liceu a l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya. Ha estat membre del Trio Alquímia i ha col·laborat en alguns projectes amb el quartet Casals. És coordinadora pedagògica d'Esclat i fa classes de violí al Conservatori Municipal de Música.

Què és la interpretació amb criteris històrics?

—En el Renaixement, Barroc i Classicisme, la música s'in-

terpretava a través d'uns instruments que tenien uns trets ben diferents dels actuals. Això provocava que la interpretació tingués unes característiques molt específiques de sonoritat, articulació, fraseig, ornamentació, tempos, caràcter, utilització del vibrato... En els tractats de l'època ha quedat recollida molta informació de com interpretar amb fidelitat aquella música. Representa la voluntat d'acostar-se al màxim a la manera de tocar de cada època. Una mirada al passat que fa justícia a les in-

tencions dels compositors. Antigament la majoria d'ornamentacions i articulacions no estaven escrites a la partitura. Per tant, és una sort que s'hagin conservat tants tractats i estudis posteriors que ens aporten informació i ens permeten acostar-nos a l'estètica del moment.

—Quan es canvia aquesta concepció?

—Amb el Romanticisme canvien els instruments i la manera de tocar. Molts instruments sofreixen grans modificacions, com el corno di bassetto, el so del qual quedava ja massa poc timbrat i amb poca projecció, les trompes i trompetes naturals introdueixen els pistons per ampliar el registre i facilitar l'emissió d'algunes notes, el violoncel deixa de quedar suspès entre les cames i s'estableix a terra mitjançant la pica, els ins-

truments de corda deixen de sonar amb cordes de budell i es van substituint per cordes metàl·liques ja més resistents, els arquets també es van allargant per construir frases més emotives. Hi ha gustos i opinions diverses respecte de la necessitat de recuperar la interpretació històrica. Jo en soc una defensora. M'ha ajudat a apropar-me a una altra tècnica, a una altra afinació –tenia una freqüència més baixa que l'actual–, a sentir el ritme amb més força, la música amb més vida, a llançar-me una mica més a la improvisació. Penso que aporta riquesa i autenticitat.

Violí

—Implica un canvi de tècnica?

—Oh, és clar! Es tocava sense costella, amb l'instrument més solt. L'arc era molt més lleuger, realment tenia forma d'arc i el seu maneig era ben diferent, ja que la resposta de la corda era una altra. Els tempos sovint són diferents i la música és més lleugera. Es tenen com a referència les danses barroques, que donen molta importància als passos i a l'articulació. Sortir de la zona de confort i passar per aquesta experiència és important per tocar millor el violí modern.

—Què s'entén pel violí romàntic?

—Quan va passar del Classicisme al Romanticisme, el violí es va començar a construir tal i com el coneixem actualment. Evidentment, en el romanticisme, la interpretació estava en una etapa de transició, en què l'estructura del violí era moderna, però encara es tocava potser amb cordes de budell i amb un arc que va evolucionar del barroc al preclàssic, clàssic i modern. No va ser un canvi radical sinó una transformació en el temps.

—Beethoven és el teu músic preferit?

—M'agrada molt. Sí, és un dels meus preferits. A més aquest ha estat l'Any Beethoven, el 250 aniversari del seu naixement, i per tant, s'han programat molt les seves obres. Les simfonies formen part del meu repertori preferit. Soc feliç interpretant-lo i la força i la bellesa de les seves melodies m'omplen profundament. Sempre que puc, m'hi apunto.

Formació

—Què em pots dir de la teva formació?

—Passo de les primeres nocions de música del pare, a les classes de llenguatge musical de Filomena Comellas

i les de violí amb Dolors Casas. Ingresso al Conservatori Municipal de Música de Manresa, on estudio fins el Grau Mitjà. Després passo al Conservatori barceloní, actual ESMUC, on acabo el Grau Superior. Faig dos cursos de postgrau a la Universitat de Graz, prop de Viena. De retorn formem el trio de corda Alquímia, continuo la formació amb orquestres joves i ja m'introduïxo en les orquestres professionals.

—Què et van representar, en l'etapa de formació, les orquestres joves?

—Va ser una experiència molt positiva i amb el temps reconec que em va obrir moltes portes. Sobretot per les coneixences que hi vaig fer i per l'alt nivell i l'exigència musical d'aquells encontres. Ens trobàvem junts unes tres setmanes per fer un treball intensiu. Tocàvem obres simfòniques molt ambicioses i les podíem treballar a fons i amb temps. Precisament el temps és el que ens falta a les orquestres professionals. Sovint, amb només tres o quatre assajos cal muntar tot el repertori. Amb la JONC (Jove Orquestra Nacional de Catalunya) i la JONDE (Joven Orquesta Nacional de España) vam tocar en sales importants com el Konzerthaus de Berlín, l'Auditorio Nacional de Madrid i d'altres també emblemàtics com l'Auditori de Barcelona.

—Una formació orientada a l'ensenyament?

—Sí, és clar. Amb la perspectiva del temps, penso que un professor es va fent amb els anys. Ara podria pensar que els meus primers alumnes van ser els conilletts d'indies, però la realitat és que alguns van seguir el seu camí musical i que jo hi abocava tota la meua il·lusió, tot el meu coneixement en aquell moment amb voluntat constant de millora. Evidentment, els anys i els tantíssims alumnes que han passat per les meves mans em donen una visió molt més clara i encertada a l'hora d'anar-los

guiant el camí. Com més anys porto a l'ensenyament, més respecte em fa per la responsabilitat que suposa. Pots arribar a influir molt sobre els alumnes i hi pots arribar a connectar a nivells molt especials. Sempre he tingut clar que el meu aprenentatge havia de servir per transmetre'l. De fet, segueixo aprenent de cada nou alumne, de cada nou director, de cada nova obra que interpreto. I aquesta necessitat d'aprenentatge constant és la que ens manté vius als músics.

—Et consideres una artista *freelance*?

—Sí, vaig bastant per lliure i em considero una mica tastaolletes. És cert que hi va haver tota una temporada que vaig estar a la Orquestra del Gran Teatre del Liceu, però habitualment combino la col·laboració amb diferents formacions. M'ofereixen projectes a diverses orquestres i puc anar escollint una mica. En l'etapa del Liceu recordo haver participat en una vintena d'òperes i també hi havia fet espectacles familiars de petits formats, sola i amb orquestra. Ara es tracta d'anar omplint l'agenda cada setmana. És una bona manera de mantenir la il·lusió i no acomodar-se a una mateixa rutina. Cada projecte em suposa un nou aprenentatge i una nova experiència. Hi ha orquestres que m'aprecio perquè hi he tocat durant molts anys i hi ha ja molta amistat amb tots els músics.

Orquestres

—Quines són les principals orquestres on has col·laborat?

—Les més importants diria que són l'Orquestra del Gran Teatre del Liceu, l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya (OBC) i la Real Filharmonia de Galicia i Orquestra Simfònica de Galicia. He format part de moltes: Jove Orquestra i Orquestra de Cambra del Conservatori de Manresa, Jove Orquestra de les Joventuts Musicals de Catalunya, Jove Orquestra de les Escoles de Música de Catalunya (ACEM), Interregionales Jugenorchester (Alema-

nya), Orquestra Barroca del Conservatori Superior de Barcelona, Jove Orquestra Nacional de Catalunya (JONC), Joven Orquesta Nacional de España (JONDE), Orquestra de la Universität für Musik und Darstellende Kunst de Graz (Àustria), Orquestra de Cambra de Granollers, Orquestra Camerart del Maresme, Orquestra de Cambra de Cervera, Orquestra Barroca Catalana, Acadèmia 1750, Orquestra Barroca de Barcelona, Orquestra Julià Carbonell de les Terres de Lleida, Orquestra del Teatre Lliure, Barcelona 216 (*ensemble* de música contemporània), Camerata XXI, Real Companyia Òpera de Cambra, Murtra Ensemble, Orquestra del Montsalvat, Orquestra Nacional d'Andorra (ONCA), Simfònica del Vallès, Giorquestra, Orquestra de Cambra del Penedès, Terrassa 48, Camerata 432, Camera Musicae, Camerata Eduard Toldrà...

i ens uneix una gran amistat. Posteriorment el Trio Alquímia va ser el nostre gran projecte, amb el qual vam ser meixedores de diversos premis i vam recórrer el territori fent concerts. Amb els anys es va convertir en Ensemble Alquímia, amb col·laboracions amb altres amics músics en la formació de quartet, quintet, sextet i octet. Tenim molta afinitat i tot esdevé senzill quan toquem plegats. Altres projectes que no he impulsat del tot, però n'he format part, són: *Essencia*, de David Moreno, macroespectacle que vam portar a festivals de Toledo, Xàtiva, Almagro, Palma de Mallorca... *Toldrà-Clausells*, amb Rosa i Queco Novell, interpretant música d'Eduard Toldrà, *Sarsuela in Kabaret*, amb la cantant Isabel Ricciardi i el pianista Josep Buforn, i *Llegenda d'ambició i de mort*, coproducció amb el Kursaal de Manresa, amb text de Lluís Calderer, música de Josep Padró

«Els anys i els alumnes que han passat per les meves mans em donen una visió molt més clara i encertada alhora d'anar-los guiant el camí»

i escenografia de Guillem Cirera.

—Com et vas introduir a les orquestres gallegues?

—A través del director Antoni Ros-Marbà que m'havia conegut a Barcelona en un concert. Es va fixar en mi i em va cridar per formar part de la orquestra de la qual era titular a Santiago de Compostel·la: la Filharmonia de Galicia. Arran de tocar en aquesta orquestra també em van convidar a participar en algun programa de la Sinfònica de Galicia, que té seu a la Corunya. Tot i estar en el terreny professional, em va servir per continuar aprenent. Durant dos o tres anys hi vaig passar petites temporades. En aquesta època vaig fer alguns viatges, com per exemple a Cuba, amb la Filharmonia de Galicia, al Japó, amb la Camerata XXI, a la Xina, amb la Kaimerata...

—Quins projectes de cambra has impulsat?

—El primer va ser un trio que va sorgir arran d'unes colònies musicals, amb el pianista Àlex Ramírez i la violoncel·lista Marta Vila. Érem molt joves, però anàvem a totes i ja volíem explorar un repertori ambiciós i mostrar-lo en públic. Vam fer alguns concerts. També vaig tenir la sort de coincidir durant els meus estudis al Conservatori de Manresa amb la pianista Laia Masramón, amb qui també vam formar duo durant uns anys

—Què significa fer de concertino amb la Camerata Eduard Toldrà?

—És ser el primer violí, el responsable de l'orquestra. Sovint et demanen l'opinió sobre el repertori, prepares les indicacions a les partitures perquè al primer assaig estiguin a punt, a vegades el director durant els assaigs et demana consell sobre algun aspecte interpretatiu o bé que posis un exemple per tal que els altres músics ho toquin de la mateixa manera, fas la funció de director quan no hi ha aquesta figura... La Camerata Eduard Toldrà no té un director titular, però sí diversos directors que hi col·laboren habitualment, com Edmond Colomer, Xavier Pagès o Xavier Puig.

—Has fet enregistraments?

—Al 1998 vam enregistrar un primer CD amb obres contemporànies de música de cambra, amb el segell Ars Harmònica, i el 2010 vaig col·laborar en l'edició del disc *Policromies*, amb obres del meu pare i interpretades per l'Ensemble Alquímia. També he fet enregistraments amb diferents orquestres i per a formacions modernes com Blaumut.

—El 2010, *Regió7* destapava la teva vena teatral. Com va anar?

—En una entrevista que em va fer Toni

Mata vaig comentar-li que havia descobert que no m'importava actuar. Es tractava d'un espectacle sobre Tolstoi, organitzat per Versus Teatre, amb l'actor Sergi Mateu i el director Quim Lecina, que va morir fa poc. Es titulava *Sonata Kreutzer* i s'hi interpretaven fragments d'aquesta fantàstica obra de Beethoven per a violí i piano. Apareixia caracteritzada amb un vestit vermell, interactuava amb el públic, tot fent de dona de Tolstoi, i en alguns moments havia de moure'm i col·locar-me amb postures poc habituals durant la interpretació al violí. Va ser tota una experiència. De petita ja havia fet algunes interpretacions en un grup de teatre i he de dir que sempre m'ha agradat.

Escolania de Montserrat

—Com va anar l'experiència de fer classes a l'Escolania de Montserrat?

—Bé. Va ser una experiència molt maca. Els escolans tenen una bona formació musical. Treballen molt l'afinació, la interpretació en grup, l'escolta, el bon gust, tenen l'estudi molt organitzat... Tornant de Viena vaig treballar-hi durant uns anys, un parell de dies a la setmana, fent classe de violí als escolans que havien escollit aquest instrument. Tots toquen el piano i poden escollir un altre instrument. Tenia alumnes dels set als onze anys, ja que quan els comença a canviar la veu ja no poden seguir cantant al cor. Només admeten les veus blanques. L'equip de professors i cuidadors vetllaven molt pel benestar general de cada nen. Hi havia un ambient molt agradable.

—Com a professora imparteixes classes al Conservatori de Manresa i algun lloc més?

—Dedico una jornada sencera a fer les classes de violí de la meua antiga professora Dolors Casas al Conservatori de Manresa, on em sento privilegiada de poder seguir la seva feina. I una tarda a l'Esclat, on, a part de la coordinació pedagògica, també faig algunes classes de violí.

Esclat

—Quina és la teva vinculació amb Esclat?

—En primer lloc, emocional. El meu pare hi va posar molta il·lusió, esforç i treball. Me l'estimo com a escola perquè és un projecte diferent. Vaig heretar unes accions de l'escola, i en arribar a Manresa, m'hi vaig poder tornar a im-

plicar. Té un equip de professors amb experiència, que utilitzen una metodologia en la qual crec, una manera d'ensenyar pràctica, vivencial i creativa. Es potencia la imaginació, el coneixement i domini del propi cos a través de la dansa i el ritme, l'escolta, el cant, el treball en grup, la pràctica de diversos instruments de percussió, l'Orff, la flauta dolça... Volem que sigui una escola en què tothom hi tingui cabuda, fins i tot els nens amb

trastorns intel·lectuals i altres necessitats especials, els nadons... També oferim escola d'adults, perquè entenem que qualsevol edat és bona per a la música. L'adult supleix la manca de flexibilitat de les primeres edats, amb la rapidesa de comprensió de l'aprenentatge.

—Què opines sobre la creació d'una orquestra professional al Bages?

—M'encantaria que algun dia pogués

arribar a fer-se realitat. Hi ha planter de sobres a casa nostra per crear una orquestra de la regió central que es pugui fer un lloc al panorama musical català. Som molts els músics que vivim a la comarca i fem un munt de quilòmetres per anar a assajar a altres ciutats. Falta trobar qui es vulgui posar davant el projecte i buscar finançament. Als músics ens fa molta mandra fer de gestors i normalment no hi tenim gaire traça.

el perfil

riadna Padró de la Fuente neix a Manresa el 13 de desembre de 1979. El seu pare, Josep, era manresà, intèrpret de flauta travessera i docent al Conservatori de Manresa, i va ser un dels fundadors de l'Esclat.

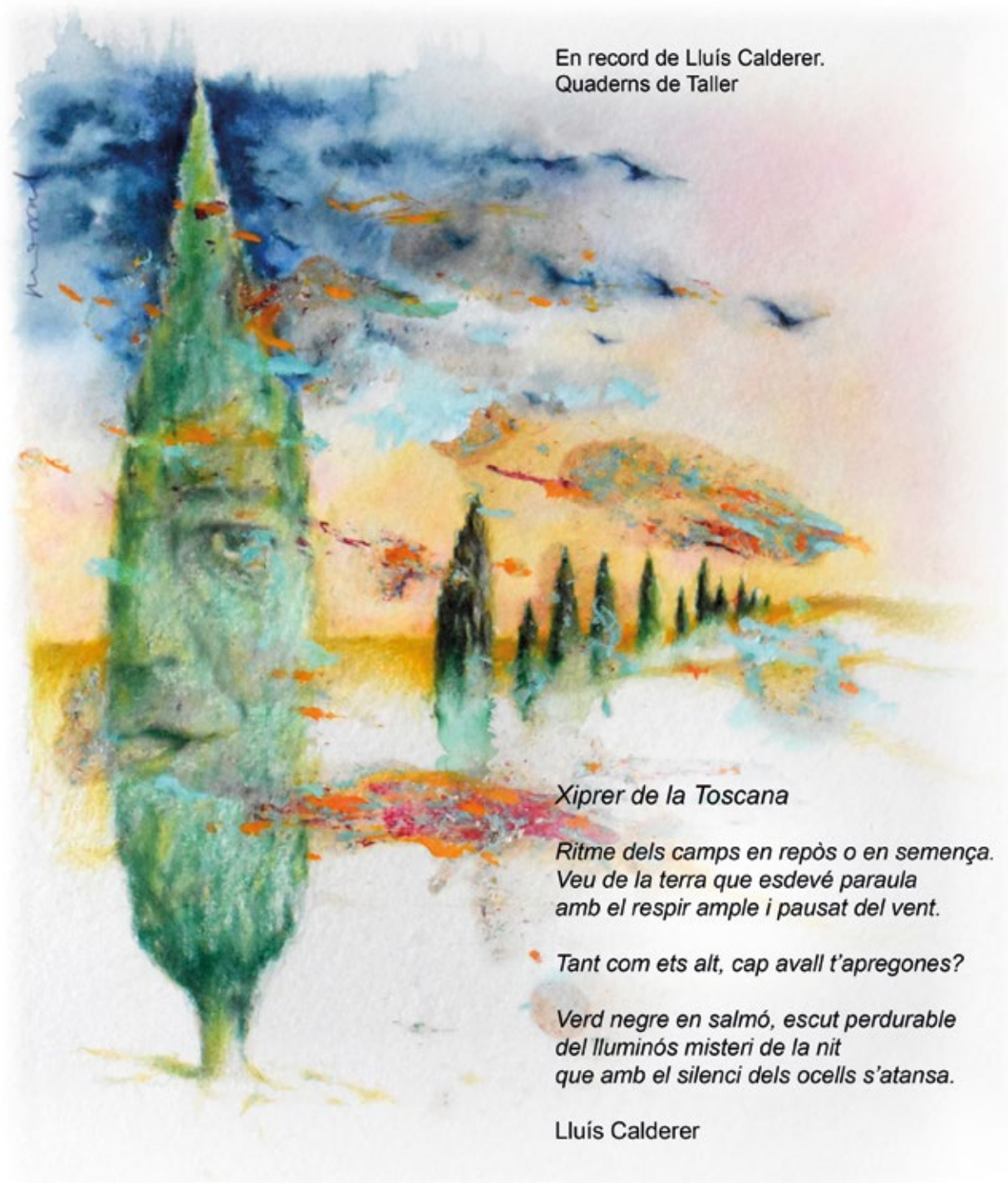
La mare, Dolors, és manresana, de pare lleonès. Va treballar durant anys al comerç fins que es va convertir en quiromassagista. El seu germà Francesc té formació de manteniment i explora també el vessant artístic. Les primeres nocions de música les va aprendre del seu pare a casa. Uns mesos va estar fent llenguatge musical amb la professora Filomena Comellas, amb qui llegia notes i aprenia solfeig. Amb cinc anys aprèn violí amb la professora Dolors Casas i als set va poder entrar al Conservatori de Música de Manresa. Fa el parvulari al Camps i Fabrés i estudia Primària a la Flama. Amb la Reforma, fa tercer i quart d'ESO a l'IES Bages i el Batxillerat musical al Peguera, amb Josep M. Vilar. Bona estudiant, el 1993 obté el segon premi Germans Claret i el Premi d'Honor de Violí de grau elemental al Conservatori de Manresa, on el 1998 obté el Premi d'Honor de grau mitjà. El 1997, conjuntament amb Jordi Pons, van obtenir el premi CIRIT, de la Generalitat de Catalunya, pel seu treball de recerca: *A l'entorn del concepte de música*. Fa el superior al Conservatori Municipal de Música de Barcelona, avui ESMUC. S'especialitza en violí amb tècnica del barroc d'interpretació històrica, amb la letona Eva Graubin i obté la màxima qualificació.

Ha assistit a cursos de violí amb professors com Corrado Bolsi, Gonçal Comellas, Barry Sargent especialista en interpretació històrica, Michael Gilbert, de la New York Philharmonic, Gordan Nikolich de la London Symphony o Lewis Kaplan de la Julliard School. També ha rebut classes de música de cambra de Peter Thiermann, Àngel Soler, Carles Tunnell o Kate Hill. Durant els cursos 2002-03 i 2003-04 fa estudis de postgrau a la Universitat de Graz, tot i que vivia a Viena. Fa cursos intensius d'alemany, a més d'utilitzar l'anglès amb molts companys. Té molt bons docents, on destaca la professora irlandesa Maighréad Mac Crann, concertino de l'Orquestra de la Ràdio de Viena, «i molta gent jove». Retorna a Barcelona i fa un postgrau amb Corrado Bolsi, amb qui aprofundeix amb nou repertori. En la seva formació ha passat per diverses orquestres joves com la Jove Orquestra Nacional de Catalunya, on va estar cinc anys, o la Joven Orquestra Nacional de España, on feien treball intensiu, allotjats

en diferents punts de l'estat. A l'octubre de 2005 obté el premi al millor intèrpret de violí al VII Festival de Joves Músics de Catalunya. Encara en formació, comença a fer cursos i col·laboracions amb el Quartet Casals, amb la madrilenya Vera Martínez (violí), els germans barcelonins Abel i Arnau Tomàs (violoncel) i l'americà Jonathan Brown (viola), tots professors de l'ESMUC. Compagina docència i interpretació durant molts anys. En començar la seva vida professional, va formar part del trio de corda Alquímia, amb Laia Besalduch (viola) i Anna Costa (violoncel), amb qui havien coincidit en les orquestres joves, «amb el repte d'explorar un repertori no gaire conegut ni interpretat». Fan concerts arreu de l'Estat i el 2006 obtenen el Premi Paper de Música de Capellades i el 2008, el primer premi del concurs Tutto Demestres de COM Ràdio. A partir d'aquest moment també comença a tocar en orquestres més professionals com l'Orquestra de Barcelona, Orquestra Barroca Catalana, Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu i d'altres de més petites com l'Orquestra de Cambra de Granollers, la Camerata Eduard Toldrà de Vilanova i la Geltrú, on fa de concertino, i la Murtra Ensemble.

Quan va retornar de Viena va viure a Barcelona set anys, amb el seu company Josep M. Armengol, que treballa a l'Orquestra del Teatre de l'Òpera del Liceu de Barcelona i amb qui té dos nens: Pau i Bru. Es dedica preferentment a la interpretació, tot i que també treballa de docent a l'Escolania de Montserrat (2004-2008) i al Conservatori de Terrassa. El 2015, quan queda embarassada decideixen venir a viure a Manresa, on rehabiliten la casa dels avis al carrer Vell de Santa Clara. Ha fet classes de violí a l'Escola de Música de Santa Maria d'Oló (1998-2002) i a la de Navarces, durant els cursos 1997-2001. També als Conservatoris de Cervera, Rubí i Vic, i a les escoles de música de Súria i Callús. Actualment treballa al Centre de Pedagogia Musical Activa Esclat, dedica una jornada sencera al Conservatori de Música de Manresa de classe de violí i la resta a la interpretació.

En record de Lluís Calderer.
Quaderns de Taller

Xiprer de la Toscana

*Ritme dels camps en repòs o en semença.
Veu de la terra que esdevé paraula
amb el respir ample i pausat del vent.*

Tant com ets alt, cap avall t'apregones?

*Verd negre en salmó, escut perdurable
del lluminós misteri de la nit
que amb el silenci dels ocells s'atansa.*

Lluís Calderer

Tocats de Lletra, un festival que no s'atura

El festival literari arriba a la XIV edició, a l'entorn del lema *Ciutats*, amb més participació de poetes i més incerteses pel que fa a l'afectació de la pandèmia en el desenvolupament dels actes programats.

Redacció

En previsió d'eventuals contratemps, els coordinadors han establert que, en la mesura que sigui possible, els actes programats es puguin emetre també virtualment per *streaming*, la qual cosa ha de permetre una difusió més àmplia. Coincideix, d'altra banda, que *Ciutats* encaixa plenament amb la proposta de ciutat àgora, entesa com a fòrum de debat i reflexió, amb el suport de les noves tecnologies de la informació i la comunicació, les quals enguany es convertiran en un element de suport essencial per al Tocats.

Sota l'amenaça de les inclemències víriques

Conscients de la precarietat que ha comportat i comporta la crisi sanitària en el món cultural i artístic, enguany s'ha volgut també potenciar la presència de poetes i músics com a gest de reconeixement i d'impuls a un sector molt trasbalsat per la situació actual. Una situació que, de bon principi, ha obligat a suspendre el tradicional sopar Estellés, que serà substituït per una entrevista en línia amb la neta del poeta, Isabel Anyó Estellés, i també el recital adreçat a l'alumnat d'instituts, reemplaçat per una conversa oberta en línia amb el poeta Josep Pedrals, que prendrà part, d'altra banda, en l'espectacle

inaugural, *Afecte i vernacle*, juntament amb el saxofonista Llibert Fortuny.

Per tercer any consecutiu, la programació del festival Tocats s'ha vist sacsejat i condicionat per les circumstàncies sociopolítiques del país, en les dues darreres edicions, i en aquesta ocasió pels condicionaments sanitaris derivats de la pandèmia, els quals han motivat, en el global dels festivals de poesia que se celebren arreu del país, suspensions, ajornaments i variacions de format. En el cas de Tocats, ni s'ha suspès ni s'ha ajornat, i com és habitual es durà a terme dins la segona quinzena d'octubre –des del 20 al primer de novembre–, amb alguns canvis d'espai per assegurar el compliment de les mesures sanitàries de seguretat.

Alguns dels recitals o entrevistes seran difosos també en *streaming* en directe o bé en línia. En el web del festival, a més d'ubicar-hi la programació i els enllaços telemàtics, hom podrà reservar-hi les invitacions per assistir als actes, necessàriament amb aforament limitat; llegir-hi els textos dels recitals de l'auditori de la Plana de l'Om (*Josep Carner*, a càrrec d'Anna Güell, i *La ciutat, on tu vagis anirà*, amb Xavier Serrano) i dels Carlins (*La ciutat de les ànimes*), i també visionar una quarantena de càpsules poètiques a partir dels actes programats.

Un festival obert a totes les veus

La participació variada d'entitats del món cultural ha permès, un any més, presentar un ventall ampli de propostes: des de l'exposició *Ciutats* de Foto Art fins a la mostra de textos i llibres de Joan Perucho, en el centenari del seu naixement, a la biblioteca del Casino; a més de la projecció de *La ciutat oculta*, de Víctor Moreno, a Cineclub Manresa, i la presentació del llibre *Si aquest carrer fos meu*, d'Stefanie Kremsler, a càrrec de l'autora i de l'escriptor Jordi Puntí, a la Llibreria Papasseit, i de l'estudi sobre la poesia jove catalana, *La veu de la pluja*, elaborat per Anna Casajuana.

Entre la llarga nòmina de poetes centrals que visitaran el festival, cal fer esment de Ton Armengol, que hi oferirà un recital inspirat en la idea del naufragi, en el marc d'una instal·lació escultòrica conformada amb elements marins; Núria Armengol, Biel Barnils i Gerard Cisneros (*Veus centrals*), i Xavier Mas Craviotto i Raquel Santanera (*Cercasques poètic*). Alguns d'aquests mateixos poetes, juntament amb d'altres, participaran també en *La ciutat de les ànimes*, un muntatge poètic del Grup de Teatre dels Carlins, on cada poeta fa reviure un escriptor perquè reflexioni sobre el sentit de l'existència, la literatura i la mort.

La ciutat de les ànimes, Grup de Teatre dels Carlins. foto Àlex Gómez

Pel que fa als escriptors visitants, Tocats comptarà amb la presència d'Eva Baltasar, Aina Torres, Maria Sevilla, Jaume Coll Mariné, Anna Gual; Lluís Calvo i Laia Carbonell (*Novíssims*); Andrea Ambatlle, Iris Hinojosa i Juana Dolores Romero (*Darrera fornada*); i Carla Fajardo, Marc Freixas, Laura López, Ivette Nadal i Eduard Sanahuja (*Cercasques poètic*). Altres literatures també hi seran presents a través de les veus dels poetes gallec i basc Gonzalo Hermo i Hasier Larretxea; de la periodista, professora i assagista El-Kaissa Ould-Braham, que recitarà poemes en amazic de la tradició oral de la Cabília; i del narrador i poeta italià Erri De Luca, el qual serà entrevistat per l'escriptor i periodista Genís Sinca. Precisament, en l'edició anterior de Tocats, el periodista i activista social David Fernández, bon amic de l'escriptor napolità, va presentar el recital *La força incendiària de les espelmes*, basat en la seva obra poètica.

L'espectacle de cloenda, *Ciutats i paraules*, coordinat per la poeta Àngels

Gregori, consistirà en un recital a quatre veus i en quatre variants del català dels Països Catalans (Mireia Calafell, Txema Martínez, Maria Antònia Massanet i Teresa Pascual), amb l'acompanyament musical de Manel Camp. Si bé Salvador Espriu ho deia en un altre sentit, des dels inicis el festival Tocats ha fet seu aquell comentari que acompanya el poema *I beg your pardon*: «amb música ho escoltaries millor». És habitual en els recitals del festival presentar-los maridats amb instrumentacions diverses, en un treball conjunt amb el poeta o el rapsode, de manera que sovint les composicions musicals són pensades i creades a mida. A més dels esmentats Manel Camp i Llibert Fortuny, hi intervindran els músics Ariadna Padró, Jordi Busquets, Maria Di Pace, Arnau Tordera, Joan Martínez, Roger Martínez, Bàrbara Granados i Massinissa Ait-ahmed. Una tardor més, Tocats deixarà caure les seves fulles poètiques damunt de tots els públics, inclosos els més menuts, a qui Clara Gavalda explicarà *Contes a la ciutat*.

Dansa i teorema

La poesia pertany a la infància de la humanitat. És la dansa de les paraules, la música que hi balla, la festa de constatar que el sol torna a alçar-se i encara som junts per dir-ho. Abans que el conte a la vora del foc, va ser el cant. El conte l'explica un, els versos els diem tots. Encara avui pobla festes i aniversaris, treu cap en commemoracions públiques i, quan cal, que avui cal, es refugia al carrer i agafa el micròfon per cridar «tinc fam, tinc fred», com deia Foix. A vegades, un lema és el cap de fil d'un vers. Demana que tibem d'ell per passar de la intuïció al pensament. Però avui la poesia ja no és sols cant, una forma de bellesa. Hi cap la lletjor. Hi cap el desconcert. Hi caben les pors. Des de Rimbaud, ja no sols és ritme, sinó imatge, un potent mirall, una forma esmolada de sentir per pensar. Qui la paraula el corprèn, comprèn. La poesia és forma de coneixement, teorema verbal, mots com maons, que deia Brossa. I amb aquests maons tant podem alçar-hi un temple per resar en temps de dolor com armar-nos per a la batalla i llançar-los a l'aparador dels panxacontents. La paraula poètica és risc, un perill, també. Com la vida.

Joaquim Noguero,
periodista cultural

LLIBRERIA – PAPERERIA
RUBIRALTA 100
anys

Born, 24
08241 Manresa

Tel. 938724130
rubiralta24@hotmail.com

EDICIONS SELECTES
LLIBRES PARCIR

▪ Àngel Guimerà, 74
▪ 08241 Manresa

▪ Tel. 93 873 38 82
▪ www.parcir.com
▪ parcir@parcir.com

Hem renovat elpou.cat

El digital de la revista s'ha adaptat
a la pantalla de qualsevol dispositiu

Hi pots trobar els temes del Pou,
les històries manresanes,
els espais satírics, les opinions
d'una dotzena d'analistes
de la ciutat i l'hemeroteca
amb les revistes digitalitzades

Segueix-nos a elpou.cat i a les
xarxes socials:

@elpoudelagallina

@elpoudigital

@elpoudelagallina

Exposició de la revista Faig Arts (1995)

J. S. Foto: Arxiu de Faig

Exposició al Museu Comarcal de Manresa l'any 1995 sobre els vint anys de la revista *Faig*, que havia estat reconvertida en *Faig Arts* a començaments dels anys noranta. Lluís Calderer en una imatge molt pop, que podria haver sortit perfectament a la revista *Ajoblanco* que per aquells mateixos anys dissenyava Quim Monzó, fa de cicerone al seu amic i deixeble Joaquim Noguero i li explica coses sobre la revista. La capçalera del primer número és del 1975. Segons Noguero, el Lluís era «l'ànima de *Faig*, el mestre i impulsor, i tots sempre ens vam recolzar en ell». I n'explica una anècdota prou interessant: «Quan a Valls van donar un premi a la revista *Faig Arts*, i vam anar a recollir-lo –el premi era pel número dedicat a Robert Gerhard–, i el Lluís va improvisar amb una gràcia extraordinària el parlament dels agraïments, directament com a resposta al que havia dit just abans un empresari a qui havien donat un altre premi de mecenatge. L'empresari havia tancat les seves paraules parlant 'del nostre país, Espanya'; i el Lluís va seguir un esquema similar, fent sortir el que ja tenia pensat dir, però acabant justament amb les paraules 'el nostre país, Catalunya'. Com vam riure nosaltres! Vam trobar brillant per com s'ho havia fet anar bé com qui no fa res, sense cap vacil·lació, amb un discurs increïblement clar, serè i segur. I com el va aplaudir tothom, entenent el joc i celebrant-lo també. A *Faig Arts*, tots l'admiràvem molt: no sols pel que sabia, sinó per com era». Noguero recorda les estones compartides amb el mestre entre 1991 i el 2005, i especialment un viatge a les ciutats italianes de Florència i Siena, en companyia de la seva esposa Roser, l'estiu del 2005: «Podíem sentir-lo al costat acompanyant-nos –parlo en plural, perquè aquí hi cabem molts, des d'alguns més grans com el Juli Grandia, fins a l'Eudald Tomasa, el Jaume Huch, el Francesc Vilà, el Josep Morral... Sempre va compartir el seu saber de la millor manera possible: sense que es notés, com si fos una conversa d'igual a igual, la qual cosa era impossible, però feia il·lusió». Amic lleial, exercia de mestre humil, tan sols

que amb més anys, experiència i lectures. El professor de Comunicació de la Pompeu Fabra i filòleg confessa: «Avui obro *Diàleg amb la poesia*, el llibre seu que per a mi sempre serà el més important i proper (fruit de la secció que havia publicat al suplement *Idees*, és un llibre que caldria homenatjar algun any al Tocats de Lletra), i em sembla sentir la seva veu, clara, serena, reposada». Noguero conclou que «a Manresa, com han expressat d'altres intel·lectuals, el Lluís va ser el nostre Joan Fuster, tota una escola, l'ànima del grup dels que hem fet revistes, un punt de reunió i de converses sempre obert, un far posant llum sobre tantes qüestions com li plantejàvem. No hi ha cap dubte, mereix el nostre reconeixement i hauria de tenir immediatament el de la ciutat, perquè era i serà un savi: un intel·lectual de molta cultura, viscuda i crescuda amb temps i reflexió».

www.guiamanresa.com

GUIA CULTURAL, SOCIAL I COMERCIAL DE MANRESA I LA CATALUNYA CENTRAL

Agenda, festes, anuncis, comerços, pobles, música, imatges, webs...

ART. Maria Camp

Elogi del malentès

El malentès el solem veure com un problema, des d'un punt de vista negatiu, però, i si ens el mirem com una oportunitat i com una manera de veure les coses des d'una altra perspectiva? Aquesta és la reflexió a la qual ens convida l'exposició *Elogi del malentès*. Comissariada per Joana Hurtado Matheu, aplega obres de catorze artistes dones: Mar Arza, Cabello/Carceller, Lúa Corderch, Kajsa Dahlberg, Anna Dot, Dora García, Andrea Gómez, Núria Güell, Alexandra Lykauf, Mariona Moncunill, Mireia Saladrès, Batia Suter i Pilvi Takala. Les seves obres destapen els malentesos que es produeixen per com percebem i interpretem les coses, per la imprecisió latent de paraules, imatges, gestos... Malentesos en els somnis, l'amor, el sexe, l'amistat, el descobriment de la diversitat... i que segons Hurtado ens poden fer conscients que podem veure la realitat de maneres diferents. *Elogi del malentès* és una exposició itinerant del Programa d'Arts Visuals de l'Oficina de Difusió Artística (ODA) de la Diputació de Barcelona i es pot visitar al Centre Cultural del Casino fins al 25 d'octubre.

CINEMA. Laura Vidal

Falling

Matar al pare, deia Freud per explicar el moment en què deixem d'admirar els nostres pares amb ulls d'infant i els veiem com són realment. En la seva òpera prima, acabada d'arribar del Festival de Donostia, el polifacètic Viggo Mortensen explora les relacions familiars, a vegades dures i fins i tot tòxiques, i ens explica la història de John i el xoc que suposa l'arribada del seu pare Willis, un jubilat amb principis de demència, conservador, misogin, racista, homòfob i de temperament explosiu. La figura del pare (magistralment interpretat per Lance Henriksen) encarna tot el que és oposat al fill i a les seves conviccions, ja que John és homosexual, casat amb un asiàtic i pare d'una filla llatina adoptada; els ingredients perfectes per augurar el drama. Alternant fragments del passat i del present, ens mostra els camins de l'un i l'altre en una relació complexa, ja des de la infantesa. Vagament inspirat en les emocions de la seva pròpia família, el director assumeix diversos papers de l'auca, tals com el rol protagonista, el guió o fins i tot la banda sonora, en un debut que s'esperava des de fa temps. Ens presenta un film carregat de duresa, que no deixa indiferent, d'aquells que incomoda en alguns moments i que costa de pair mentre ens fem la pregunta de quin preu estem disposats a pagar per estimar algú que podem fins i tot detestar.

TEATRE. Joan Morros

'Alguns dies d'ahir': per reflexionar

El passat dia 2 d'octubre es va estrenar a Montcada i Reixac aquesta obra escrita per Jordi Casanovas. *Alguns dies d'ahir* descriu com van viure alguns dels fets ocorreguts la tardor de 2017 a Catalunya una família, els pares i dos fills. Al voltant d'una taula, la família Font comenta i discuteix el que els passa. L'obra comença amb els atemptats de l'agost del 2017 i acaba el dia 20 de desembre del 2017, la jornada de reflexió de les eleccions. La direcció és de Ferran Utzet, de qui vam veure el mes de juliol al Kursaal *El silenci dels telers*. El repartiment està encapçalat per Míriam Iscla i Abel Folk, en els papers de pares, i de Francesc Cuèllar i Marta Ossó, de fills. Una obra que ens permet posar-nos de manera serena en la pell de cadascun dels personatges i que ens serveix per reflexionar, la qual cosa és d'agrair davant del panorama polític que vivim. Es podrà veure a la Sala Gran del Kursaal, el diumenge 25 d'octubre, a les 18.00 h.

VINS. Jaume Pont, sommelier de Setè Cel

Collbaix Oest 2019

La novetat del celler. Un vi més jove, modern i accessible. El nom li ve per la situació de les vinyes, Aguilar de Segarra, la zona més a l'oest del Bages. És un vi molt interessant, ja que defineix molt bé tots els elements que intervenen en el producte final. Marca clarament la varietat merlot (80%), la zona alta del Bages (frescor), la textura sedosa (merlot veremat en el punt òptim de maduresa), la suavitat però fermesa del Syrah i el toc final de mandó. El lleuger pas per bota allarga el gust del vi sense interferir en la identitat de la terra i del caràcter marcat dels raïms. Si aneu coneixent els vins del Bages us recordarà les notes aromàtiques pròpies de les nostres vinyes, envoltades de bosc. És un gran vi, de cos mitjà, sedós i persistent, que obre la porta a un nou estil d'elaboració buscant la suavitat, elegància i tipicitat per anar creixent i arribar a valorar els grans del Bages, amb més concentració, complexitat i capacitat d'envelliment. Podríem fer un maridatge de proximitat amb donja de Porc de Palou o tira de costella de porc Ral d'Avinyó, al forn i amb romaní (maridatge molecular amb el romaní com a fil conductor).

Preu de venda: 10,35 euros

Companyia Anònima Manresana d'Electricitat (CAME)

Lluís Virós. Foto: Francesc Rubí

Manresa és una de les cinc primeres ciutats de Catalunya on es va distribuir el corrent elèctric i l'edifici conegut popularment per l'Anònima, o Forces Hidroelèctriques del Segre, n'és el testimoni. Aquesta central tèrmica de 1894 mostra una bonica façana resolta en estil industrial academicista. Està atribuïda a l'arquitecte Ignasi Oms i Ponsa i, de fet, els elements decoratius de la façana recorden als del proper Col·legis dels Infants, de 1898. La seva esvelta xemeneia es veu pràcticament des de tota la ciutat i forma part del seu *sky line*.

El conjunt està format per tres edificis que ocupen bona part de l'illa. Els elements més destacats són la fàbrica de pisos amb façana al carrer de Llussà, la nau interior que contenia les dinamos i la xemeneia. L'edifici amb façana a l'exterior es va concebre per a oficines i per a una fàbrica tèxtil i és de planta rectangular. La part occidental de la façana conté l'accés i està dissenyada a partir d'un eix de simetria format per la porta principal i una torre que corona la façana, just al davant del carrer de la Dama. El parament és d'obra vista de maó, excepte uns panys de maçoneria a la planta baixa. Les obertures són en arc de mig punt o rebaixat, als laterals, amb el maó col·locat en forma de plec de llibre o a trencajunts. Un altre element decoratiu són les impostes i els guardapols de maó. Cal remarcar també diferents elements de ferro com les baranes de les balconeres, les gelosies, especialment la de la porta principal, i els suports dels fanals. En del pati interior hi ha les naus on es fabricava l'electricitat. La més espaiosa, de 28x10 m, era la sala de dinamos i quadres de distribució, on destaca l'espai diàfan sense columnes i les encavallades metàl·liques de la coberta. Al soterrani hi ha la carbonera, el passadís de fums i la base de la xemeneia, que és de gran altura, feta també de maó i reforçada amb anells de ferro.

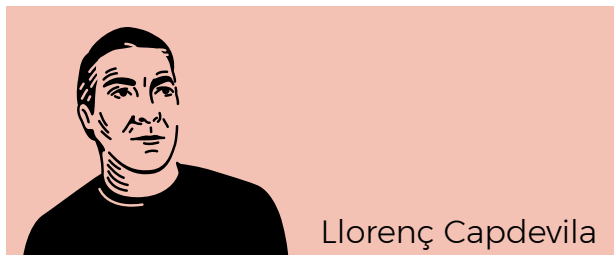
El catàleg de Manresa protegeix la volumetria general de l'edifici, la composició de les façanes i cobertes i els elements que fan referència al seu passat industrial. Forma part del catàleg per la importància històrica, artística

PER SABER-NE MÉS:

- ALAYO, Joan Carles, «Els inicis del gas i de l'electricitat a Manresa», a *Dovella*, Manresa, 2020, p. 23-28.
- CAMPRUBÍ, Josep, «Els serveis d'electricitat, gas i telèfon», a *Història de la ciutat de Manresa 1900-1950*, Caixa de Manresa, 1971.
- LACUESTA, Raquel, *Ignasi Oms i Ponsa, arquitecte: la consolidació del modernisme terra endins*, Delegació del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya a Manresa i Angle Editorial, Manresa, 2009.

i perquè és un referent del passat industrial de la ciutat. Als anys setanta del segle XIX hi va haver a Manresa les primeres experiències de producció d'energia elèctrica i als noranta l'Ajuntament va posar a concurs l'enllumenat públic, guanyat per la Societat d'Enllumenat Elèctric, dels socis Gallifa, Gomis, Vila i Ferrer, que van aixecar aquesta central. El 1909 l'empresa es convertí en la CAME, o l'Anònima, i el 1956, poc abans d'inaugurar el pantà d'Oliana, es va denominar Forces Hidroelèctriques del Segre. La central es va desmantellar el 1945.

Llorenç Capdevila

El fanal està de dol

Des de fa més de deu anys i fins al mes passat, aquesta pàgina l'hem compartit, sota l'epígraf de *Fanal de cua*, el Lluís Calderer i un servidor. Sempre m'havia fet un cert respecte, aquesta circumstància, perquè fer tàndem amb una figura de la categoria intel·lectual del Lluís és com buscar protagonisme sota l'ombra d'un gegant. Tanmateix, per a mi ha estat un honor que, al llarg d'aquesta dècada, el meu nom hagi sortit al costat del seu. Però el destí ens té reservades sorpreses poc agradables i aquest mes, tot de sobte, m'he quedat sol, amb aquella buidor insondable que ens deixa la mort de persones estimades, com la que l'absència sobtada del Lluís segur que ha deixat en un nombre in comptable d'amics, lectors, exalumnes i, no cal dir-ho, familiars.

Ara podria repassar la seva obra literària, o la seva trajectòria com a activista cultural, o la capacitat enciclopèdica per conversar sobre teatre i literatura, o la petjada que va deixar en unes quantes generacions d'alumnes de l'escola Flama, o les fermes conviccions ideològiques que defensava amb vehemència, o el rosari de xerrades i cursets que va impartir davant d'un públic incondicional, o el seu paper imprescindible en moltes de les iniciatives artístiques dutes a terme a Manresa al llarg dels darrers cinquanta anys, o el seu paper com a marmessor i curador de l'obra de Josep Junyent. Però només pretenc fer una pinzellada personal del savi humil, modest i generós, carregat de bonhomia, que era el Lluís Calderer. El seu tarannà vital, d'una frugalitat gairebé franciscana i alhora d'una sòlida ambició intel·lectual, feia que un, al seu costat, arribés a la conclusió que el millor que podia fer, quan ell es disposava a compartir un pessic de saviesa, era callar, escoltar i aprendre. I, tanmateix, agosarats com ens fa la ignorància, de vegades –mal que fos amb la boca petita– hi dèiem la nostra. Aleshores, el Lluís, lluny d'escoltar-nos amb condescendència o, encara menys, de trepitjar legítimament el nostre discurs, ens escoltava atentament, de tal manera que, per un instant, ens feia sentir intel·ligents, com si allò que dèiem tingués de debò una mica d'interès. El Lluís era un d'aquells intel·lectuals capaços d'arrossegar l'auditori amb un discurs pausat però constant, nítid i alhora profund. Amb la seva veu enèrgica i un entusiasme permanent, escampava idees fermes, coneixements inesgotables

Il·lustració: Erques Torres

i anècdotes sucoses entre aquells que l'escoltàvem. Sempre que hi vaig parlar, vaig trobar que tenia coses interessants a dir. Però la senzillesa natural el duia a defugir qualsevol ombra d'exhibicionisme vanitós i, com a bon mestre vocacional, el mateix entusiasme que invertia a parlar el desplegava també, de manera generosa, quan t'escoltava.

Conegut i apreciat per tothom que el coneixia, centenars de manresans i bagencs en podrien desgranar, amb nostàlgia, un gavadal de records. Jo el recordo impartint lliçons o fent conferències sobre literatura davant d'un auditori embadalit, compartint converses on les seves intervencions provocaven un silenci admirat entre els contertulians, fent aportacions impagables en reunions sobre qüestions artístiques i culturals, intervenint en presentacions de llibres, emocionat en rebre el Premi Bages de Cultura, parlant –amb els ulls lluents d'il·lusió– de la seva no fa pas gaires anys estrenada condició d'avi... I el recordo sempre al costat de la Roser, companya inseparable i suport imprescindible.

La seva presència donava qualitat als actes culturals als quals assistia. Un cop, vaig sentir dir al també enyorat Josep Maria Aloy –aquest 2020, al Bages, els qui estimem les lletres ens estem quedant orfes de referents!– que assistir a un acte cultural que comptés amb la presència del Lluís Calderer era garantia que l'acte valdria la pena. A partir d'ara, es farà estrany no trobar-lo en la presentació d'un llibre, en el lliurament d'un premi, en una funció de teatre, en la inauguració d'una exposició, o pel carrer tot passejant. Es farà estrany no tornar-lo a trobar i sentir-se agombolat per un ample somriure i una encaixada ferma. I se'm farà estrany, a mi en particular, no tornar-lo a tenir al costat en aquesta pàgina que, avui, està de dol.

EL CUL DEL POU

NÚM. 274

AMBIENTS CALDEJATS

Il·lustració: J. Oviedo

Després d'un període de reclusió obligatòria, la desescalada, tot i les advertències i mesures, va abocar al carrer, potser massa desendregadament, qualsevol individu vivent. Fins i tot els abduïts per les televisions de 60 polzades van descobrir que hi havia tot un món, passat el portal de casa. Això, els que a casa hi estan de nassos. Però, al centre històric, malauradament cada cop més, n'hi ha que surten, en ramat, a esbravar-se i l'ambient, en els últims temps, està força caldejat. No seria just parlar d'onada d'inseguretat per a la ciutadania –o almenys en termes forassenyats si ho comparem amb els últims temps–, però la qüestió és que la conjuntura deixa vagarejant pels carrers massa persones sense feina, perspectives i un lloc segur i digne per viure.

I, ja se sap, qui no té feina el gat pentina. Rere de les batudes, no estrictament nocturnes, hi ha un panorama social trist i desolador que, per postres, torna a colpejar els barris del centre on revertir la marginalitat i potenciar l'atractiu cada cop es torna més complicat. S'acosten els mesos de fred i el virus amenaça a tornar a expandir-se comunitàriament. S'han restringit les trobades a sis persones –fins i tot de cara a les festes nadalenques– i costa fer complir les normatives en punts on hi ha massa gent desafiant les línies vermelles del sistema i la convivència. Pandèmia i pobresa, un còctel que dinamita fàcilment qualsevol mesura econòmica, sanitària o, fins i tot, d'ordre públic. Que ho preguntin a la presidenta madrilenya, Isabel Díaz Ayuso.

Voler que es faci justícia
en certs casos, com veieu,
quan hi ha jutges amb malícia,
pot costar molt car de preu;
és a dir, pot ser una creu.
Bé que ho sap el President
que a hores d'ara no tenim,
que ha estat fidel i valent,
l'Honorable Joaquim,
amb qui havíem de fer el cim.
Per defensar els drets humans,
la llibertat d'expressió
i els polítics catalans
de l'exili i la presó,
l'han fet baixar del balcó.
Segons diu en Canongia,
un socialista devot,
el llaç groc no tot ho pot.
És ben cert. Ni ho pretenia,
i si hi ha hagut tal avalot
és perquè és de curts de vista
no defensar els presoners
de l'Espanya centralista
que ens rebutja ara i adés
i ens ha portat al Procés.
«És l'imperi de la llei.
Cal complir-la i acatar-la,
no teniu cap més remei»,
ens diu en Roma quan parla
per escrit, a *Regió7*,
tot fent el seu espinguet.
Quan les lleis són repressives
contra el poble i la nació,
no despenjar una pancarta
pot ser la millor lliçó.
És la prova del cotó.

In memoriam

El setembre se'ns ha endut
un company de la revista,
vull dir en Lluís Calderer
que ens dava el seu punt de vista
sempre equilibrat i agut
i en sabia un fotimer.
Prou sabem que deixa un buit,
però cal afrontar el demà,
sols així donarà fruit
la llavor que ell va sembrar.

LA COMPETÈNCIA DE LA FIRA MEDITERRÀNIA

Hi ha una emprenedoria que resalta per sobre de totes les altres. És la que emana de gent sense coixí econòmic, però amb molta empena i il·lusió. Aquesta era la caixa d'eines d'un grupet d'okupes de Manresa, farts de sobreviure a base d'ajudes de l'estat, de beneficència, de repassar els contenidors a les millors hores, de petits furts a les classes dominants i de reciclar els coloms digestivament...

Els vaig veure per primer cop a la llera del Cardener, un lloc que devien freqüentar com a mínim des de la nevada de farlopa i l'aparició dels *narcopelagris* a la ruta ignasiana. Precisament, jo tornava de veure el peregrí de la barca, ja que des que el dietista em va recomanar reduir el consum de carn i menjar més peix per reduir la fatiga, gaudia dels peixos enfarinats del Cardener, i aquell dia fins i tot em vaig animar a fer el menú ignasià llepant crancs de riu i gripaus. I realment notava la diferència als pocs minuts de consumir-los. La nutrició és molt important tant per a la fauna com per a la flora, sobretot si està adulterada. Em trobava a la llera del Cardener, a pocs metres d'ells, hiperventilat i, segons em semblava, recolzat en un arbre –tot i que en realitat ja havia caigut enrere i m'havia menjat un coixí de fulles, un esbarzer i ja duia les ulleres tortes. Ells estaven inspirats: «La nostra proposta de valor té l'avantatge que la gent no esperarà res de la Fira Cardenària. Aquests pretensiosos de la Mediterrània pretenen portar a Manresa artistes de massa lluny, i jo he vist alguns dels espectacles, evidentment gratuïts, i eren *trash!* Nosaltres ens centrarem en merdes artístiques de la zona del Cardener». Aleshores, crec que van intentar validar la proposta fent-me servir de públic, no recordo si els vaig donar permís, però era l'únic imbècil que estava contemplant l'escena, encara que només fos per raons psicomotrius. Un noi va plantar una llavor i va començar a ballar, l'altre

va començar a tocar l'harmònica i una noia va relatar una rondalla delirant just després d'oferir-me un cigarret amantit.

Crec que la gràcia del seu espectacle era que la planta creixés alimentada per l'ofrena artística –suposo que van aferar-se a la premissa de l'arrel de la Fira Mediterrània–, i no els vaig voler desmoralitzar. Però quan ja estava a punt de perdre el coneixement, els gossos que portaven –que també feien pinta d'anar servits– van començar a orinar allà on hi havia plantada la llavor. Ho vaig trobar bonic... Quan em vaig despertar, la planta havia crescut i jo tenia la cara molla. En aquell moment, vaig pensar que una iniciativa amb propostes musicals, arts escèniques i cultura popular de quilòmetre zero podria ser interessant... Però bé, ja us explicaré com va anar la primera edició de la Fira Cardenària versus la 25a Fira Mediterrània.

AMOR SALVATGE

Durant els quinze anys que va viure a tocar del Convent de Santa Clara, mai no va veure entrar ni sortir cap monja d'aquell espai sagrat. Ni en va veure cap quan, acompanyant la seva mare a dur-hi cistelles d'ous i tomàquets, calia fer-les passar a través d'un torn encastat a la paret, a l'altra banda de la qual, en acabar la giravolta, se sentia una veueta que els encomanava a la santa. A la sortida, els companys de carrer, tan encuriosits com ell pel que es coïa darrere aquells murs, volien que els ho expliqués tot i quedaven decebuts quan no sentien el que esperaven sentir. I és que la ignorància no fa sinó alimentar la fantasia. Sobretot en èpoques fosques i en edats tendres. Hi havia qui no es creia que fossin monges. Les monges eren als hospitals, a les escoles i a les germanetes dels pobres. Per força havien de ser dones rebutjades per la

societat i recloses contra la seva voluntat. O bé perquè havien infantat sense ser casades o bé perquè els agradaven altres dones, sospita que lubricava el fantasieig dels adolescents. Qui els havia de dir a aquells marrecs que al cap dels anys, aquelles dones, invisibles per als ulls de la gent, s'exposarien a les mirades del món sencer, movent-se al rit-

me d'una cançó de *pop-reggae*, titulada *Amor salvatge*. Qui els havia de dir aleshores en aquella colla de genolls pelats que les bones dones ho farien per conscienciar la gent no només de la fam dels negres de l'Àfrica, sinó a favor dels famolencs d'aquí, alguns dels quals són fills i nets d'aquells marrecs fantasiosos.

TANTA ROBA I TAN POC SABÓ

JAUME GUBIANAS

“TOT ÉS SUSCEPTIBLE D'EMPITJORAR”

UN ALTRE BOTIGA QUE TANCA

Un dels lectors més observadors del que es cou a la ciutat em fa arribar una fotografia del local que fa xamfrà entre l'últim tram del carrer Guimerà –el que desemboca a Sant Domènec, per entendre'ns– i el del Canonge Mulet, que puja des del Passeig, els baixos que durant força anys van acollir la cristalleria Alíer. La finca es va ampliar aprofitant l'espai de l'antic frankfurt l'Esquella i, durant una etapa, va passar a acollir la firma de texans Levi's. Després d'un altre establiment en règim de franquícia l'última firma que hi va acollir fins fa poques setmanes va ser de la roba interior Oysho, que, com veieu a la imatge, ha desaparegut. Que tanquin comerços del centre, malauradament, no és cap novetat. Que ho facin en els baixos de finques àmplies i visibles fa mal a la imatge de la ciutat.

RAMON NAVARRO A LA MEDITERRÀNIA

Una de les estampes promocionals de la 23a edició de la Fira Mediterrània té un protagonista de casa: es tracta de Ramon Navarro, informàtic vinculat a la música tradicional i bon amant de la fira com a membre de l'entitat d'Arrel, que programa actuacions de grups de folk a la ciutat i també a la mostra consolidada a la tardor. Hi apareix xiroi amb una acordió a les mans, un instrument que s'estima i toca amb solvència i alegria.

CLARET, DE CINE

El nostre cap de redacció, Carles Claret, és un home inquiet i, fins i tot durant les vacances, aprofita el temps per cultivar les aficions i donar un cop de mà a mogudes culturals de tot mena. La imatge, que hem agafat del seu compte d'Instagram i en què llueix un bigoti ben singular per exigències del guió, forma part d'un recull captat al Museu Casa Rull, a Sispoll, tocant al nucli de la parròquia de la Massana, a Andorra. Allà s'ha estat rodant *El fred que crema*, amb guió (conjuntament amb el director, Santi Trullenque) i coproducció –amb moltes altres empreses i institucions entre les quals el mateix govern andorrà–, del també manresà Agustí Franch. Ambientada al país del Pirineu en el període de la Segona Guerra Mundial, compta amb un destacat elenc de protagonistes: Greta Fernández (guanyadora del premi Goya l'any passat a la millor actriu revelació a *La hija de un ladrón*) Adrià Collado, Pedro Casablanc o Roger Casamajor (nascut a Andorra i criat a La Seu d'Urgell). A la foto, formant un cor d'homes, també apareix un altre manresà, Juli Barrero, establert al petit país des de fa dues dècades. La pel·lícula, que també compta amb el suport de TV3, es podrà veure, si res no ho impedeix, l'any que ve.

Manresa, la 64a, un encàrrec que li va fer la comissió del muntatge i que es començarà a assajar aquest octubre. Comptant amb el seu amic i guionista Agustí Franch, va travar l'argument d'una farsa que aquest any, tenint en compte les restriccions de la pandèmia, adoptarà un format més reduït, però que, segons em diu, comptarà amb la visió més àcida dels temes candents a la ciutat. Ben aviat sabrem que s'ha estat empescant...

CLARET, DE TEATRE

Per cert, que durant l'estada a Andorra, el company Claret també ha estat escrivint el guió de la *Innocentada* de

ACTORS SOBREVINGUTS

Continuant amb el món de l'escena, tan viva a la nostra ciutat, quan el diumenge 27 de setembre al Kursaal es

va representar *Un dia qualsevol* hi havia una sorpresa: l'obra es gravava per a TV3 i això explica que, més enllà dels protagonistes (Imma Colomer, Pep Ferrer, Quimet Pla i Annabel Castan) tot sovint ocupaven l'escenari uns altres molt manresans que feien d'avis en una residència, sota una mirada àcida, i alhora tendra, del fet d'envellir. El muntatge sembla que formarà part de la programació extraordinària de Nadal que prepara TV3. Sigui com sigui, aquests actors manresans sobrevinguts s'hi van posar bé per a la foto, a la sortida: Maria Sagalés, Dolors Pueras i Joan Costa, Enric Macià i Dolors Ballús, i Lola Monrós. I és que el teatre a Manresa té història llarga!

APARCAR ON NO TOCA

Deixo la comèdia i em centro en el drama, el que sol contemplar-se a la via pública. Un veí m'envia una imatge del carrer Puigterrà de Dalt. Sens dubte, un bon espai per als vianants. Ara bé, quan quatre cotxes estacionen de manera indeguda en un carrer sense voreres i, a sobre, hi afegim un remolc que fa de contenidor d'obres, el caos circulatori (de vehicles i persones) està assegurat. La queixa podria ser puntual, però, com poden comprovar diàriament els que viuen a la zona, el

xou és constant i encara és l'hora que han de veure algun agent de la Policia Local, com a mínim, convidant a no aparcar en un pas tan estret.

PILONA INOPORTUNA

En el cas anterior, com en molts d'altres, podríeu pensar que la solució seria farcir el paviment de pilones. Ara bé, com podeu veure a la imatge que em remet un lector, de vegades, el remei és pitjor que la malaltia. A la carretera de Vic, a tocar del pont de ferro, hi ha una pila al mig de la vorera. A més, es tracta d'una peça convencional, no pas una jardineria o un element de mobiliari urbà més *amable*. Hi ha algun motiu per posar una pila per perjudicar el pas als vianants? L'Ajuntament no en té coneixement? Ja m'imagino que l'objectiu és que els vehicles no s'enfilin a la vorera o vulguin incorporar-se a la calçada des d'aquell punt, però, francament, crec que aquesta no és la millor solució. De fet, és un autèntic bunyol. Suggerixo que, si hi ha pressupost, apostin per una barana. Algunes ròtules ho agrairan.

CAIXER MODERN, PERÒ POC ACCESSIBLE

I acabo amb una *solució* adoptada a l'entrada del carrer Nou, on s'ubiquen dos nous caixers de Caixabank, als baixos de l'edifici de Cal Jorba. Allà s'hi ha instal·lat una oficina del tipus *business*, és a dir, de negocis, en la qual, com ja és tendència consolidada, no interessa que hi entri cap client pobre. De fet, cada cop que hi passo, no hi veig mai ningú. Pocs negocis hi deuen fer, vaja. I per fer gestions mitjançant els caixers, hi ha dos graons per accedir a la pantalla, el teclat i les ranures corresponents. O sigui, sense cap mena de dubte, una barrera arquitectònica en ple segle XXI. Al capdavant, reitero, tot plegat enllaça amb l'actual estil de les entitats bancàries, donar un servei limitat i insatisfactori, amb totes les barreres i impediments possibles.

ÀNGEL MIQUEL GIANFRANCESCO RIZZI, DES D'ARGENTINA AMB AMOR

Si mai demaneu a qualsevol manresà quins argentins coneix, us dirà, devotament, tres noms: Messi, sor Lucía Caram... i en Gianfrancesco Rizzi. L'home en realitat es diu Àngel Miquel, però són molts els qui el criden pel cognom, després de 32 anys a Manresa. Nascut a Junín el 1948, de pares italians, va créixer enmig de cinc germans. Després, la feina com a ferroviari del pare va moure la família fins a tocar Buenos Aires, a la ciutat de José C. Paz i és allà on, superada la primària, optarà pels estudis d'arts i oficis, en l'especialitat de teatre. No havia fet catorze anys que un dia la mare li comenta que Radio del pueblo buscava una veu jove per incorporar a la radionovella que ella escoltava cada tarda. Resolt a obtenir el paper, es planta sol i sense perdre's al barri de Palermo, al cor de la capital, on es troba fent cua amb 500 candidats! Cal dir que el van triar a ell? Comença una nova vida com a home de ràdio. Passa a Ràdio Portaña i comença a fer *bolos* arreu del país amb la companyia radiofònica. «La ràdio era molt popular, i la gent anava al teatre a veure en viu els personatges!». Però un accident seriós de la furgoneta on viatjaven el fa canviar: té vint anys i decideix limitar el cuc teatral en un grup amateur. I és aleshores que coneix l'apuntadora, Maria Pilar Lladó, una manresana que des dels vuit anys era a Argentina i amb qui es casarà el 1973 –i amb qui tindrà dos fills, l'Àngel i el Javier. Treballa en una distribuïdora d'aliments i begudes, però les coses al país no acabaven de rutllar. L'assalten fins a tres vegades a punta de pistola! I l'estiu de 1987 s'ofereix a ajudar en la mudança a una tia de la seva dona que tornava a Manresa. «Arribo amb deu cartes que em va fer el meu sogre per als amics amb qui havien format la colla del llamp, i les hi duc personalment». I és el gener de 1988 quan rep una trucada de Lluís Gilibets, que li planteja incorporar-se al nou concessionari Citroën. S'hi va estar 25 anys, fins a la jubilació, venent tants cotxes com va poder, amb habilitat i simpatia. *Macanudo!* Mai no s'ha sentit migrant: abans de quatre anys ja el trobem involucrat amb els Tirallongues, la colla castellera que s'acabava de constituir. Després vindrà l'associació argentina, el 2002, aleshores que amb el *corralito* cada vegada n'arribaven més. I encara, perquè tot lliga, participa a Ràdio Manresa des de fa setze anys, a la tertúlia de la Goñi. L'hem vist almenys a mitja dotzena d'innocentades. I els dilluns encara fa classe de tango! I sempre predisposat a donar-vos un cop de mà... Potser per això des del 2009 també col·labora incansable amb sor Lucía. El primer cop es tractava només d'ajudar amb una furgoneta perquè havien fet una crida per recollir aliments i en van aplegar 2.000 kg. Però és que al cap de quinze dies ja calia tornar-hi... La llavor de la Plataforma estava plantada!

I el seu voluntariat també: des del primer local del carrer de Sobrerroca fins als actuals a la carretera de Vic, l'home hi va cada dia de cada dia. I somriu entre els més senzills convençut que amb el seu compromís, i el de tots plegats, aquí i allà, allà i aquí, un altre món és possible.

23a Fira Mediterrània de Manresa

Del 13 al 18
d'octubre
de 2020

firamediterrania.cat

#FMediterrania

Aina Alegre / Alba Carmona / Alexandrae / Cia. Pagans / Cocanha / Companyia de Comediants La Baldufa / Els Elements / Factoria Mascaró i la Nova Euterpe / Joan Garriga i el Mariatxi galàctic / Joana Gomila / Kukai Dantza / LA COMPANYIA MINIMÍSSIMA / LaboratoriA / Les Anxovetes / Los Hermanos Cubero / Marala / Marc Sempere i Niño de Elche / Marco Mezquida / Maria del Mar Bonet / Marina Satti & Fonés / Paula Grande i Anna Ferrer / Quartet Brossa / Rodrigo Cuevas & Raül Refree / Simon Mayer / Sons Essencials & Andorra Lírica / Trickster-p / Xavier Bobés / ZA! & la TransMegaCobla

**TOTES LES ENTRADES
ANTICIPADES**

5€

* LES ENTRADES EL MATEIX DIA DE
L'ESPECTACLE TINDRAN UN PREU DE 10€

**ABONAMENTS
DE 4 ESPECTACLES
AL PREU DE 3**

15€

**ESPECTACLES
DE LA TAVERNA
DE LA FIRA**

GRATUÏTS

Ja pots comprar i reservar entrades a firamediterrania.cat

tocats de Llettra

Festival literari

Del 20 d'octubre a l'1 de novembre de 2020

La ciutat poètica